

Okul Kantinleri İç Denetim Raporu

28 Aralık 2010
2010/11

Adem YAMAN
(1512)

Denetim Gözetim Sorumlusu
Durmuş GÖKMEN (1127)

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
İç Denetim Birimi Başkanlığı

Okul Kantinleri İç Denetim Raporu

28 Aralık 2010
2010/11

Adem YAMAN
(1512)

Denetim Gözetim Sorumlusu
Durmuş GÖKMEN (1127)

RAPOR SUNUMU

28.12.2010

RAPOR EDİLEN: Esengül CİVELEK
Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı

RAPOR EDEN: Şener GÖNÜLAÇAR
İç Denetim Birimi Başkanı

UYGULANAN DENETİM TÜRÜ: Sistem Denetimi

DENETİMİN KONUSU: Okul Kantinleri

Müsteşarlık Makamının 11.01.2010 tarihli ve B.08.0.DBB.0.06.00.00/15 sayılı Onayı ile Millî Eğitim Bakanlığı "*Okul Kantinleri*"nin risk esaslı sistem denetimi 15.09.2010 - 28.12.2010 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. Denetim, İç Denetim Koordinasyon Kurulu tarafından hazırlanmış olan rehberler, iç denetim birimince belirlenen yöntem ve uluslararası standartlara riayet edilmek suretiyle yürütülmüştür.

Denetim, idarenin yürütmekte olduğu faaliyetlerle ilgili sunulan hizmet kalitesini iyileştirmenin yanı sıra ilerleyen süreçte muhtemel olumsuzlukların da önüne geçilmesi hususunda bir takım öneriler geliştirilmiştir.

Denetim sürecinde görüş ve bilgisine başvuru alan resmi kurumlar, sivil toplum kuruluşları, Bakanlığımız merkez ve taşra teşkilatı personeli ile denetlenen birim personeline gösterdikleri sorumluluk ve sağladıkları bilgiler için teşekkür ederim.

Adem YAMAN
İç Denetçi

RAPOR DAĞITIM LİSTESİ

Üst Yönetici:

Esengül CİVELEK
Millî Eğitim Bakanlığı Müsteşarı

Denetlenen Süreç ile İlgili
Merciler:

Dr. Selahattin DİKMEN
Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürü

İbrahim ER
İlköğretim Genel Müdürü

Emin GÜRKAN
Ortaöğretim Genel Müdürü

Hüseyin ACIR
Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürü

Emine KIRAÇ
Kız Teknik Öğretim Genel Müdürü

Murat Bey BALTA
Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürü

Ömer BALİBEY
Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürü

Prof. Dr. İrfan AYGAN
Din Öğretimi Genel Müdürü

Mehmet CAN
Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürü

Dr. Ruhi KILIÇ
Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürü

Salih ALTINAY
Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanı

M. Nezir KAHRAMAN
Sağlık İşleri Dairesi Başkanı

Strateji Geliştirme Birimi Yöneticisi:

Nurettin KONAKLI
Strateji Geliştirme Başkanı

İç Denetim Koordinasyon Kurulu:
(Rapor Özeti)

İsmail İlhan HATİPOĞLU
Kurul Başkanı

İçindekiler

1.	Üst Yönetici Özeti	6
1.1.	Denetimin Amacı, Kapsamı	6
1.2.	Okul Kantinleri ve Beslenmenin Önemi.....	6
1.2.1.	Okul Kantinleri Sürecine İlişkin Önemli Tespit ve Öneriler	7
1.3.	Denetlenenin Genel Durumu	10
2.	Detaylı Rapor	11
2.1.	Giriş ve Denetimin Kapsamı	11
2.2.	Yaklaşım ve Metodoloji	11
3.	Denetlenen Sürece İlişkin Mevzuat	13
4.	Okul Kantinleri Süreç Akışı	15
5.	Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Kantinleri	16
6.	Türkiye’de Okul Kantinlerinin Genel Durumu	17
7.	Okul Kantinleri İhale ve Sözleşme İşlemleri.....	29
8.	Okul Kantinlerinde Gıda Güvenliği ve Beslenme Yeterliliği	31
9.	Kantin Gelirlerinin Değerlendirilmesi ve Harcanması İşlemleri	33
10.	Okul Kantinlerinin Hizmet Kalitesinin İyileştirilmesine Yönelik Getirilen Öneriler	34
11.	Önceki Denetimde Tespit Edilen Bulguların Değerlendirilmesi.....	38
12.	Rapor Ekleri	39

1. Üst Yönetici Özeti

1.1. Denetimin Amacı, Kapsamı

“Okul Kantinleri Süreci”nin değerlendirilmesinde hedeflenen başlıca hususlar:

- Okul kantinlerinin mevcut yapısının incelenerek, işleyişe ilişkin eksiklik ve sıkıntıların tespiti,
- Yeni gelişmeler ışığında okul kantin işlemlerine ilişkin planlamaların yeniden tanımlanması,
- Nitelikleri değişime uğrayan okul kantinlerinin taşıması gereken standart ve ilkelerinin incelenmesi,
- Okul kantinciliğinin, eğitim ortamlarına ve eğitim kurumlarına olan etkilerinin değerlendirilmesi,
- Okul çağlarına göre beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi,
- Dengeli beslenme ve okulda beslenme eğitime yönelik çalışmaların incelenmesi,
- Okul kantinlerinde satılması tavsiye edilen ve satılması uygun olmayan gıda maddelerinin değerlendirilmesi,
- Hizmet kalitesine olumlu katkısı olacağı düşünülen iyileştirme önerilerinin saptanması,

denetimin amacını oluşturmaktadır.

Denetimin kapsamı, “Okul Kantinleri” sürecinden oluşmaktadır. Denetim, Millî Eğitim Bakanlığı beklenti ve hedefleri de dikkate alınarak, uluslararası iç denetim standartları doğrultusunda risk odaklı olarak planlanmış ve sistem, işlevsellik açısından değerlendirilmiştir. Denetim sürecinde çalışmalar, temel hukuk ilkeleri, Millî Eğitim mevzuatı, 9. Kalkınma Planı ve Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planı (2010-2014) bağlamında yürütülmüştür.

Okul kantinleri süreci;

- Okul kantinleri ihale ve Sözleşme İşlemleri,
- Okul Kantinleri Gıda Güvenliği ve Beslenme Yeterliliği,
- Kantin Gelirlerinin Değerlendirilmesi ve Harcanması İşlemleri,

alt başlıkları altında sınıflandırılmıştır.

1.2. Okul Kantinleri ve Beslenmenin Önemi

Çocuklar okul günlerinde günün bir öğünü okul kantinlerinden karşılamaktadır. Çocuğun okul hayatına başlaması ile birlikte, çocuklarda gıda seçiminde ailenin etkisi azalırken, çevrenin etkisi

önem kazanmaya başlamaktadır. Arkadaşlık ve akran davranışları önemli çevresel etkenlerle şekillenmektedir. Çocukların harçlıklarını harcamaları sürecinde medya, reklamlar ve arkadaş çevresi etkili olmaktadır. Çocukların alışverişlerinde sağlıklı ve doğru besinleri tercih etmelerinde beslenme bilincine sahip olmaları çok önem taşımaktadır. Çocukların okulda verimli olabilmeleri için iyi sağlık koşulları içinde olmaları gereklidir. Dengeli ve yeterli beslenme bunun ilk koşuludur. Bu çağda iyi beslenen çocuk hastalıklara karşı direnç kazanır, hızla güçlenir, zihin gelişimini normal ve sağlıklı bir biçimde tamamlar, sosyal uyum ve eğitimini de başarıyla gerçekleştirir.

Çocuğun kişiliği okulöncesi dönemde şekillenmeye başlamaktadır. Yetişkinlik çağındaki davranışları üzerinde etkili olacak alışkanlıkların kazanılması da özellikle bu yıllarda olmaktadır. Çocuğun erken yaşlarda kazandığı yemek yeme alışkanlığı, hayatının daha sonraki dönemlerini etkileyerek ileride ortaya çıkabilecek beslenme sorunlarını önlemede temel çözüm yolunu oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Okul kantinlerinde yapılan gıda satışlarının sağlıklı ve güvenilir olmasının yanı sıra yeme-içme yerlerinin de yeter derecede aydınlatılmış olması aranılacak sağlık şartlarındandır.

Yapılan araştırmalarda yetersiz ve dengesiz beslenen öğrencilerin:

- Dikkat sürelerinin kısaldığı,
- Algılamalarının azaldığı,
- Öğrenmede güçlük çektikleri,
- Davranış bozukluklarının olduğu,
- Okulda devamsızlık sürelerinin uzadığı,
- Okul başarılarının düşük olduğunu ortaya koymuştur.

Veli ve eğitimcilerin, çocukların yalnızca okul başarılarıyla değil, onların büyüme ve gelişmelerini izleme ve sağlıklı beslenme davranışları geliştirmeleriyle de yakından ilgilenmesi gerektiği bilinmelidir. Diğer yandan, Bakanlığımız 1987 yılında Yatılı ve Pansiyonlu Okullar için Beslenme Rehberi yayınlamaya konu hakkında detaylı teamüller oluşturmuştur. Söz konusu kaynak rehber yeniden gözden geçirilerek tüm okul ve kurumlara gönderilmeli ve onlara gerekli rehberlik sağlanmalıdır. Diğer yandan Sağlık Bakanlığı'nın 2010 yılı basımlı Tam Gün Okullara Yönelik Geliştirilen Menü Modelleri ve Örnek Öğle Yemeği Listeleri adlı kitap sağlıklı beslenme bilincinin oluşturulması adına okul ve kurumlarımıza kazandırılmalıdır.

1.2.1. Okul Kantinleri Sürecine İlişkin Önemli Tespit ve Öneriler

- Okul kantinlerinde personel olarak çalışacak kişilerin işe başlamadan önce beslenme, hijyen, sanitasyon, gıda sağlığı ve ilkyardım gibi konularda temel eğitime alınmaları yönünde il valiliklerince eğitim programları düzenlenmesi,
- Kantinlerde hizmet sunumuna yardımcı olması amacıyla çalıştırılacak kişilerin işe başlamadan önce ilgili Cumhuriyet Savcılıklarından alınan arşiv kaydının yanı sıra ilgili İl Emniyet Müdürlüklerinden de bilgi mahiyetinde GBT (Genel Bilgi Tarama) durumlarının bilinmesi,
- Okul kantinlerinin denetimi, İl Valilikleri bünyesinde oluşturulacak komisyon (İl Sağlık Müdürlüğü, İl Tarım Müdürlüğü, İl Millî Eğitim Müdürlüğü, Kantinciler Odası temsilcileri) marifetiyle ve ilgili İl Valisi koordinesinde usulüne uygun ve eksiksiz olarak yürütülmesi; sözleşmelerin yenilenmesi sürecinde söz konusu denetim raporlarının dikkate alınması;

- Ülkemizin içinde bulunduğu durum ve yakın gelecekte ülke gençliğini bekleyen obezite ile mücadele açısından, doğru besin seçiminin sağlanması için kitle iletişim araçlarından ve görsel eğitim materyallerinden önemli ölçüde faydalanılması,
- Okul kantinlerinde taze meyve satışının sağlanması ve öğrencilere bu besinlerin sağlıklı büyümeleri için tüketilmesi gerektiği hususlarının anlatılması ve bu durumun benimsetilmesi,
- Mevcut okul kantinlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve ayrıca yeni okul projelerinde (gerek Bakanlık Yatırım Tesisler Dairesi Başkanlığı ve gerekse İl Valilikleri İnşaat Birimlerinde) kantin olacak yerlerin belirli standartta olmasına yönelik önlemlerin alınması,
- Günümüzde hastanelerin neredeyse tamamında bulunan “diyetisyenlerin” İl Valiliklerince yapılacak bir program dâhilinde belirli periyotlarda okullarda yeterli ve dengeli beslenme yönünde planlama ve izleme yapılmasının sağlanması,
- Öğrencilerin sabah kahvaltısı yapma alışkanlıklarının kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, veli toplantılarında konu gündeme getirilerek öğrenci velilerinin duyarlılığının sağlanması,
- Askeri ve polis kantinlerinde mevcut olan mali istisnaların (mükellef yükümlülükleri) okul kantinlerine de sunulması yönünde çalışmalar yapılmalıdır, özellikle KDV muafiyeti büyük önem arz etmektedir. Tarafımızca yürütülen araştırmalardan da anlaşılacağı üzere, okul kantinleri karlılık ile kaliteli ürün seçimi arasında önemli tereddütler yaşamaktadırlar. Girdi maliyetlerindeki yükseklik ürün satışlarına yansımakta ve bu durum bazı sağlıksız ve yanlış tercihlere yol açmaktadır. O nedenle *özellikle belirli besin maddeleri için okul kantinlerine özel bazı vergisel avantaj ya da mali teşviklerin getirilmesi* öğrencilerin sağlıklı ve yeterli beslenebilmesi için önemli bir çalışma olacağından, konuya ilişkin Bakanlığımızca Maliye Bakanlığı nezdinde girişimlerde bulunulması,
- Kantin işletmeciliğine ilişkin belgelerin kiralanması ve vekâlet uygulamalarının acilen önüne geçilmesi için gerekli tedbirlerin alınması,
- Aynı kişilerin birden fazla kantin işletmesini alması veya belirli bölgelerde kartelleşmeye yol açacak uygulamaları engelleyici tedbirlerin alınması,

Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin revizyonuna ilişkin olarak;

- Mevcut haliyle Okul Aile Birliği Yönetmeliği güncel gelişmeler karşısında yeterli olmadığı düşünülmektedir. O nedenle, Türkiye genelinde önemli bir sayıya ulaşan okul kantinlerinin iş ve işlemlerini detaylı olarak anlatıldığı “MEB Okul Kantinleri Uygulama Yönergesi” adında bir yönerge düzenlenmesi,
- 1739 sayılı kanunda değişiklik öngören 5917 sayılı Kanunda belirtilen kurumsal ifadelerle söz konusu yönetmelikte de yer verilmesi ve kanuna uygun olarak güncellenmesi,

- Okul aile birliğinin ulusal ve uluslararası müsabakalarda öğrencilere maddi katkılar sağlayabilmesi yönünde hükümlere yer verilmesi,
- Yönetmeliğin 9. Maddesi okul ve kurumlar tarafından farklı şekillerde yorumlanmaktadır. Dolayısıyla, anlaşılması gerekenin yeni eğitim-öğretim yılı mı yoksa takvim yılı mı olduğu tereddüt oluşturmaktadır. Her iki uygulamaya da okullarda rastlanmaktadır. Bu husustaki sıkıntının giderilmesi,
- Okul Müdürü ile Okul Aile Birliği Başkanı arasındaki durum açıkça ortaya konulmalıdır. Özellikle 10. Maddede eşit bir statü tanınmaktadır. Alınan kararlarda önemli sıkıntılar yaşanmaması için durumun netleştirilmesi,
- Yönetim kuruluna hangi konularda yetki verilebileceği ve bu yetkinin sınırının nasıl tespit edileceği, ayrıca her yeni olağan kurulda bir önceki yönetimin hesap ve faaliyetlerinin ibra durumunun gündeme alınması yönünde hükümlere yer verilmesi,
- Bakanlıkça 2011 yılından itibaren uygulanması düşünölen TÜBİTAK “Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projeleri Destekleme Programı (1007)” kapsamında Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi Projesi (TEFBİS) sisteminin uygulanmasına yönelik hükümlere yer verilmesi,
- Aynı ve nakdi gelirlerin emaneten de olsa okul müdürüne teslimini öngören 16. maddenin revize edilmesi, tüm gelirlerin birlik veya temsilcisi tarafından teslim alınması yönünde hükme yer verilmesi, Okul müdürünün tamamen okulun eğitim öğretim işlerine yoğunlaşması için mümkün olduğu ölçüde mali uygulamalardan uzaklaştırılması,
- Okul Aile Birliği yönetmeliğinin “Kiraya verme Usulü” başlıklı 17/b maddesinde “Kiralama işlemleri, valilik/kaymakamlıkça görevlendirilecek il/ilçe millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında okul müdürü, birlik başkanı, defterdarlık/mal müdürlüğü, gerektiğinde özel idare müdürlüğü temsilcisinin katılımıyla oluşturulacak ihale komisyonunca yapılır.” yer almaktadır. İhale sonucunda en yüksek teklifi veren kişinin sözleşme imzalamaktan kaçınması durumunda en iyi ikinci teklif verene dönüş yapıp yapılmayacağı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumun değerlendirilmesi,
- İhalelerden yasaklama kararlarına TEFBİS uygulamasında da yer verilerek, kararların uygulanabilirlik kabiliyetlerinin artırılmasının sağlanması,
- “Gelirlerinin Dağılımı” başlıklı 18. maddesinde; “... öncelikle imkânları kısıtlı olan okulların ve öğrencilerinin eğitim-öğretimle ilgili ihtiyaçlarında kullanılmak üzere ilgili birliğin hesabına aktarılır... il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin eğitim-öğretimle ilgili gerekli ihtiyaçlarında kullanılabilir.” hükmü yer almaktadır. Ancak yapılan denetimlerde, bazı il ve ilçelerde önemli oranda bu hükme uyulmadığı ve il ve İlçe Millî Eğitim Müdürlerinin yönlendirmesi altında kullanıldığı ve bu durumun komisyon kararı gibi sonradan karara dönüştüröldüğu izlenimi oluşmuştur.

Harcamaların olması gereken konularda ve öncelikli ihtiyaç hiyerarşisinde olması için;

- Eğitim-öğretim işleri ile ilgili hangi işlem ve edimlerin harcamaya konu olabileceğinin kriterlerinin maddeler halinde belirlenmesi,
 - Yardım yapılacak olan okul-aile birliklerinin nasıl tespit edilebileceğine yönelik kriterlerin belirlenmesi,
 - Yapılan kaynak kullanımlarının şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından belirli aralıklarla kamuoyuyla paylaşılması,
 - Belirlenen kriterlere aykırı davranan il-ilçe ve okul yöneticilerinin tespit edilerek haklarında gerekli işlemin nasıl yapılacağına ilişkin prosedürlerin oluşturulması,
- Okul Aile Birliği yönetmeliğinin “Kiraya verme Usulü” başlıklı 17. maddesi “Kantin ve benzeri yerlerde, alanlarında meslekî ve teknik eğitim diploması, sertifika, kurs bitirme belgesi, kalfalık, ustalık ve iş yeri açma belgelerinden en az birine sahip eğitim-öğretim ortamına ve öğrenci psikolojisine uyum sağlayabilecek kişiler istihdam edilir.” Şeklindedir. Kantin müstecirleri için aranan mesleki ve teknik yeterlilik belgeleri hizmet sunumunda kalitenin uzun dönemli sürdürülebilirliği açısından esnekliği suistimal edilmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi,

yönünde gerekli önlemlerin alınması önerilmektedir.

1.3. Denetlenenin Genel Durumu

Okul kantinleri sürecine ilişkin yazışmalar, Bakanlığımız Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yürütülmektedir. Fakat okul kantin işlemlerine yönelik Bakanlığımızın hemen hemen tüm öğretim daireleri (farklı zamanlarda ve daireler arasında koordinasyon olmaksızın) doğrudan üçüncül düzey mevzuat düzenledikleri görülmektedir. Bu itibarla denetim konusunun tek bir muhatabı bulunmamaktadır. Ancak, konuyla ilgili çalışmalarını yürütmesi sebebiyle bulguların takibinin Strateji Geliştirme Başkanlığının uhdesine verilmesi uygun olacaktır.

Denetim, sürecin sağlıklı çalışabilmesi ve verim düzeyinin artırılmasına yönelik bir “araştırma raporu” şeklinde planlanmıştır. Sürece ilişkin eksikliklerin giderilmesi veya işleyişin daha etkili ve verimli hale getirilebilmesi için bilimsel literatür taranmış, ilgili bazı akademisyenler ile görüşmeler yapılmış, çeşitli oda ve sivil toplum kuruluşları ve okul kantinleriyle ilgili diğer kesimler ile görüşmeler ve değerlendirmeler yapılarak öneriler geliştirilmesi benimsenmiştir.

2. Detaylı Rapor

2.1. Giriş ve Denetimin Kapsamı

Ülke ekonomisinde yaşanan gelişme odaklı değişim, sosyal yapı ve yaşam standartlarında önemli değişimlere sebep teşkil etmektedir. Bu durum, eğitim kurumlarında “okul kantinlerinde” gıda tercihleri ve kantincilik anlayışında hedef ve beklentileri belirlemede önemli rol oynamaktadır.

Denetime, ön araştırma çalışmalarından sonra sürecin içeriği ile ilgili bilgi toplayarak işlem süreçlerinin tanınması çalışmalarıyla başlanmıştır. Denetlenen sürece ilişkin taraf olan yönetici ve personel ile değerlendirme toplantıları yapılarak denetim çalışmalarına başlanmıştır.

Denetim süreci kapsamında;

- Okul kantinlerinin çağdaş yapılarına ilişkin beklentilerin ortaya konulması,
- Okul kantinciliğinin, eğitim kurumlarına olan etkilerinin değerlendirilmesi,
- Okul çağlarına göre beslenme alışkanlıklarının değerlendirilmesi,
- Dengeli beslenme ve okulda beslenme eğitime yönelik çalışmaların incelenmesi,
- Okul kantinlerinde satılması tavsiye edilen ve satılması uygun olmayan gıda maddelerinin değerlendirilmesi,
- Okul kantin işlemlerinin neler olduğu,
- Okul kantin işlemlerinin yürütülmesinde görev alan birim ve süreçlerin tespiti,
- Okul kantinlerinden elde edilen yüzdeler gelirlere rakamsal değerlerinin belirlenmesi,
- Okul kantin işlemlerine ilişkin birimler arası (okul-ilçe-il) koordinasyon düzeyinin tespiti,
- Okul kantinlerinin taşınması gereken standart ve ilkelerin incelenmesi,

hususları denetim kapsamına alınmıştır.

2.2. Yaklaşım ve Metodoloji

Denetim çalışması kapsamında, Bakanlığın merkez birimleri (taşra veya merkezde kendisine bağlı okul ve okul kantini yürüten ve ilgisi olan) ile Türkiye geneline yönelik değerlendirmeler yapılabilmesi amacıyla Ankara'nın dışında örnek olarak seçilen (Kayseri, Diyarbakır, İstanbul, Muğla ve Erzurum) illerde süreç sahipleri ve hizmet sunumu yapılan çeşitli okul ve kurumlar ile mahallinde değerlendirme ve görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmelerde, yarı yapılandırılmış görüşme soruları ve anket ölçeği kullanılarak yürütülen hizmetin yeterlik ve etki boyutuna ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Ayrıca, Türkiye genelinde okul kantinleri konusunda son üç yılda yazılı ve görsel basında ne gibi haberlerin konu edildiğine yönelik Bakanlığımız Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliğinden haber dökümü alınmış ve rapor sürecinde değerlendirilmiştir.

Okul kantin işlemlerinin objektif ve yapıcı olarak değerlendirilebilmesi için bölgesel bazda Türkiye genelinde; Ankara, Van, Muğla, Erzurum, Adana, Diyarbakır, Batman, Tekirdağ, Kayseri, Ordu, Şanlıurfa, İstanbul ve İzmir illerinde farklı ekonomik gelişmişlik düzeyine sahip iki farklı semt okulunun örneklem olarak seçilmesi ve seçilen söz konusu okullarda (iki ilköğretim ve iki orta öğretim okulu);

- İlköğretim okulları için 7. Sınıf öğrencilerinden her iki okul için de 20'şer öğrenciye (toplam 40 öğrenci),
- Ortaöğretim okulları için 11. Sınıf öğrencilerinden her iki okul için de 20'şer öğrenciye (toplam 40 öğrenci),
- Anket uygulaması yapılan ilköğretim ve ortaöğretim okullarında görev yapan her okul için 10'ar öğretmen ve iki idarecinin (toplamda 40 öğretmen ve 8 idareci) anket sorularını yanıtlaması istenmiştir.

Özetle, her ilde öğrenci için 80; öğretmen ve idareci için 48 ($40+8=48$) olmak üzere toplam 128 adet anket uygulamasının yapılması planlanmıştır. Denetim zaman planı dâhilinde, yukarıda sayılan illerden uygulanan anket sonuçlarını Denetçiliğimize ulaştıran Ankara, Van, Muğla, Erzurum, Adana, Diyarbakır ve Batman illerine ait anketler raporumuzda değerlendirmeye alınmıştır. Belirtilen yedi ilde ($40*7=280$) 280 ilköğretim öğrencisi ile ($40*7=280$) 280 ortaöğretim öğrencisi olmak üzere 560 öğrenci; $40*7=280$ öğretmen; $8*7=56$ idareciden oluşan ve genel toplam itibarıyla 896 farklı kişiden anket verileri değerlendirilmiştir.

Diğer yandan sürecin önemli bir tarafı olan okullarda kantin işletmeciliği hizmeti yürüten işletmecilerin değerlendirmelerinin alınması amacıyla yine Türkiye genelinde Adana, Ankara, İzmir, İstanbul, Şanlıurfa, Ordu, Tekirdağ, Kayseri, Van, Antalya, Erzurum, Diyarbakır ve Batman illerinde 50 işletmeciyile anket uygulaması yapılmış ve kendilerinden veriler alınmıştır.

Okul kantin işlemlerinin yürütülmesine ilişkin; Sağlık Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Bakanlığımız ilgili daire amirleri ve çalışanları, Türk Eğitim Sen, Eğitim Bir-Sen ve Eğitim-Sen Genel Başkanlıkları, Ankara ve İstanbul Kantinciler Odası, Öğrenci Velileri Derneği, bazı akademisyenler ve örneklem olarak seçilen il-ilçe Millî Eğitim idareci ve personeli ile türleri özelinde çeşitli okul ve kurum çalışanları ile görüşmeler yapılarak kendilerinden bilgi-belgeler alınmış; okullarda okul-aile birlikleri ve kantinler ile ilgili çeşitli inceleme ve değerlendirmeler yapılmış, belgeler üzerinde incelemeler yapılmış ve süreç üzerinde tasarlanmış kontrol faaliyetleri değerlendirilmiştir.

Denetim çalışmaları sırasında süreç sahipleri ile yapılan görüşmelere ek olarak aşağıdaki yöntem ve analiz tekniklerinden en az biri ve gerekli görüldüğü yerlerde birden fazlası kullanılmıştır. Uluslararası genel kabul görmüş denetim standartları doğrultusunda örnek seçiminde genellikle niteliksel örnekleme metodu kullanılmıştır. Niteliksel örnekleme, örnek kitlesi üzerinden, istatistiksel olarak seçilen örneklerin, belirli bir niteliğe göre incelenmesidir. Nitelik, daha önceden belirlenmiş ve örnekler üzerinde varlığı aranan kriterdir. Örnekler üzerinde yapılan incelemede, aranan nitelik bulunamaz ise, bu sapma olarak belirlenir. Denetim sırasında tespit edilen kontrol eksikliklerinin türüne göre sınıflandırılması ve rapor içinde kullanılan bazı kavramlar aşağıda kısaca açıklanmıştır:

Gözlem: Özellikleri itibarıyla uygulama aşamasında gözleme dayalı tespit yapılmasını gerektiren kontrollerin (örneğin güvenliğe yönelik fiziksel kontroller) incelenmesi,

Belge İncelemesi: Örnekleme metodu ile süreçlerdeki kontrollere ilişkin belgelerin içerik olarak incelenmesi ve bu belgelerin kurum genel standartları ve diğer kayıtlar ile uygunluğunun belirlenmesi,

Yeniden hesaplama/gerçekleştirme: Mevcut kontrollerin yeniden hesaplanarak veya yeniden gerçekleştirilerek sonuçlarının karşılaştırılması,

Doğrulama: Gerekli görülen noktalarda, alınan görüş ve belgelerin üçüncü kaynaklar tarafından doğrulanması,

Çapraz mülakat: Süreç sahipleri ile ilgili kontroller üzerinde yapılan görüşmelerin doğrulanması amacıyla, üçüncü kişilerle görüşmeler yapılması.

Tasarım Eksikliği: Sürecin üzerinde yer alması gereken kontrollerin tasarlanmamış olmasından yada hatalı olarak tasarlanmasından kaynaklanan kontrol eksikliği durumudur.

İşletim Eksiklikleri: Süreç üzerinde yer alan doğru olarak tasarlanmış kontrollerin kullanıcı hataları sebebiyle işlemlerinden kaynaklanan kontrol eksikliği durumudur.

Beslenme; Büyüme, gelişme, yaşamın ve fizyolojik işlevlerin sürdürülmesi, sağlıklı üretken olmak için besinlerin kullanılmasına denir.

Yeterli Beslenme; Vücudun büyümesi, yenilenmesi ve çalışması için gerekli olan besin öğelerinin her birinin yeterli miktarda alınmasına denir.

Dengeli Beslenme; İnsanların büyüme ve gelişmesi varlıklarını sürdürebilmesi ve faaliyetlerini en iyi şekilde yapabilmeleri için gerekli besinlerin çeşitlerini en uygun miktarlarını besin değerleri yitirmeden sağlık bozucu hale getirmeden en ekonomik şekilde alma, vücutta kullanma olarak tanımlanabilir.

Sanitasyon; İnsan sağlığını tehdit eden mikroorganizmaların buldukları ortamdan olabildiğince uzaklaştırılmasıdır.

Verimlilik: Genel ve öz bir ifadeyle verimlilik, üretim sürecine sokulan çeşitli faktörler ile (girdiler) bu sürecin sonunda elde edilen ürünler (çıktılar) arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. Bu sebeple, verimlilik savurganlıktan uzak, kaynakları en iyi biçimde değerlendirerek üretmek anlamına gelmektedir.

Ekonomiklik: Eldeki kaynaklar ile erişilmek istenen performans düzeyine mümkün olan en az kaynak kullanımıyla erişilmesini amaçlayan ve gelir ile gider ya da maliyet arasındaki ilişkiyi gösteren bir performans mukayesesidir.

Yapılan iç denetim çalışmalarının her safhası, denetim gözetim sorumlusu ile paylaşılmış ve kendisi ile değerlendirmeler yapılmıştır.

3. Denetlenen Sürece İlişkin Mevzuat

1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanununun, Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği başlıklı 16. Maddesinde (Değişik: 25/6/2009-5917/17 md.), kantin işlemleri ile ilgili Millî Eğitim Bakanlığına verilen görevler sayılmıştır, buna göre;

“... Eğitim kampüsü bünyesindeki ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işletirilmesi veya işletilmesi kampüs yönetimince yerine getirilir. Bu şekilde elde edilen gelirler, kampüsün ortak giderlerinde kullanılır. ... Eğitim kurumlarının amaçlarının

gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır. Bu amaçla okullarda okul-aile birlikleri kurulur. Okul-aile birlikleri, okulların eğitim ve öğretim hizmetlerine etkinlik ve verimlilik kazandırmak, okulların ve maddi imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçlarını karşılamak üzere; aynı ve nakdî bağışları kabul edebilir, maddi katkı sağlamak amacıyla sosyal ve kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenleyebilir, okulların bünyesinde bulunan açık alan, kantin, salon ve benzeri yerleri işlettirebilir veya işletebilirler... Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, ...açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, ... yönetmelikle düzenlenir.

Eğitim kampüsleri ve okul-aile birliklerinin gelirleri, genel bütçe gelirleri ile ilişkilendirilmeksizin eğitim kampüsü yönetimi ve okul-aile birliği adına bankalarda açılan özel hesaplarda tutulur.

Eğitim kampüsü yönetimleri ve okul-aile birlikleri, bu madde kapsamında yapacakları işlemler ve düzenlenen kâğıtlar yönünden damga vergisi ve harçlardan muaf; bunlara ve bunlar tarafından yapılan bağış ve yardımlar ise veraset ve intikal vergisinden müstesnadır ...”;

3797 sayılı Teşkilat Kanunu'nun 41/c. Maddesinde, Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığının görevlerinden birisi de;

“...Bakanlığa bağlı öğretim kurumlarındaki öğrencilerin... sağlık eğitim hizmetlerini ve gerekli sağlık taramalarını gerçekleştirmek...”;

31.05.2005 tarih ve 25831 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe giren **Millî Eğitim Bakanlığı Okul-Aile Birliği Yönetmeliği'nin 2 ve 4. maddelerinde;**

“...okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, ... bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesiyle kantin, açık alan, salon ve benzeri yerlerin işlettilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri, oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esasları kapsar;

...Kantin: Okullardaki büfe, kantin, çay ocağı, yemekhane ve kafeteryaları ...”

hususları hükme bağlanmıştır.

2007-2013 dönemini kapsayan 9. Kalkınma Planında Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi başlığı altında;

“...Eğitime ayrılan özel kaynaklar eğitimde fırsat eşitliğine imkân sağlayacak şekilde yönlendirilecektir... Eğitime ayrılan kaynakların daha verimli kullanılması, öğrenciler ve aileleri üzerindeki mali, sosyal ve psikolojik yüklerin hafifletilmesi amacıyla yönelik çalışmalar yapılacağı...”;

17. Millî Eğitim Şûrasında alınan (77 numaralı) kararda;

“...Veli, öğretmen ve yönetici görüşmelerini sıklaştırmak, ilişkileri sıcak bir duruma getirmek ve aynı zamanda öğrencinin olumlu yaklaşımını sağlamak adına, okul içi ve okul dışı sosyal etkinliklere geniş yer verilmeli; öğretmen, öğrenci, yönetici ve veli sık sık ortak etkinliklerde yer almalıdır. Okul aile birliklerinin köy, ilçe, il ve ülke düzeyinde birleşerek örgütlenmesi için teşvik edici düzenlemeler yapılmalıdır...”;

18. Millî Eğitim Şûrasının 48. numaralı kararında;

“... Okullarda temizlik ve güvenlik hizmetleri eğitimi almış personel istihdam edilmeli ve mevcut personel mesleki eğitimden geçirilmelidir. Personel giderlerinin okul aile birliğince karşılanması hâlinde vergi muafiyeti sağlanmalı veya öğrenci sayısı göz önünde

bulundurularak hizmetli tahsis edilmelidir. Genel bütçeden ödenek tahsisi için düzenlemeler yapılmalıdır...”;

Millî Eğitim Bakanlığı Stratejik Planında (2010-2014) belirtilen amaçlar kapsamında denetim süreci ile ilgili olarak;

“Okul-Aile birliklerinin yasal çerçeve içinde kurumsal bir yapıya kavuşturulması, özellikle velilerin okul ve eğitimle ilişkilerine etkinlik kazandırıldığı, iktisadi gücün artırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerinin benimsetilmesi”;

ifadeleri yer almaktadır.

Diğer yandan Bakanlığımız öğretim ve destek birimlerince çeşitli zamanlarda okul kantinlerinin denetimi ve hijyen kuralları ile ilgili genelgelerinde kantin, kafeterya, büfe, çay ocağı, vb. yerlerin taşınması gereken standartlar, gıda güvenliği ve hijyen şartları ile ilgili dikkat edilecek bir takım hususlar belirtilmiştir.

4. Okul Kantinleri Süreç Akışı

Bakanlığımıza bağlı resmi okullarda yer alan kantinlerin hizmet sunumu iş akış süreci şöyle özetlenebilir;

- Kantin açmak isteyen okul aile birliği, kantin açma kararını Millî Eğitim Müdürlüğüne (MEM) bildirir.
- Kantin açılması düşünülen alanın uygunluğu MEM teknik elemanlarınca yerinde incelenir.
- Uygunluğu halinde Valilik veya Kaymakamlıktan kantin açılma onayı alınır.
- Okulun mülkiyetinin ait olduğu Millî Emlak/Özel İdare ile okul aile birliği arasında 5 yıllık işletme/işlettirme protokolü imzalanır.
- Muhammen bedel tespit komisyonu oluşturulur. (il/ilçe Millî Eğitim Müdürlüklerinden Müdür Yardımcısı/Şube Müdürü başkanlığında, Okul Müdürü, Okul Aile Birliği Başkanı ve Millî Emlak veya Özel İdareden istenilen temsilcilerle üyelerin oluşumu sağlanır).
- Komisyon, muhammen bedel tespiti, ihalenin tarihi, yeri ve saatini belirler. İhale ilan metni hazırlanır. İlan metninde, ihaleye katılacak iştirakçilerden istenilecek belgeler, yeri, tarihi, saati, iletişim adresleri, muhammen bedel tutarı, okul/kurumdaki öğrenci sayısının ne kadar olduğu belirtilir.
- İlan metni 7 gün askıda kalır ve ilanen duyurulur.
- Kantinler, 2886 Sayılı Devlet İhale Kanununun 35/d veya 51/g maddeleri gereğince kapalı zarf veya pazarlık usulü ile ihale edilir.
- Kantinlerin yıllık kira artışları için komisyon oluşturulur.

- Komisyon, kantin kiralarını (öğrenci sayısında önemli bir değişiklik yoksa) ÜFE üzerinden kira artışı yaparak sözleşmeleri her yıl yeniler.
- İşletmeci, kiranın %80'ni okula, %10 ilçe payı ve %10 il payı (merkezde %20) olarak ilgili hesaplara yatırır.
- Söz konusu yerlerin okul aile birliklerince işletilmesi halinde işletilen yerin gayri safi hâsılâtının % 1'i, üçüncü kişilere kiraya verilmesi halinde ise okul aile birliğince elde edilecek gayri safi gelirin % 3'ü üçer aylık dönemler itibariyle, takip eden ayın yirmisine kadar, Hazineye arz bedeli olarak okul aile birliklerince ilgili defterdarlık veya mal müdürlüğüne ödenir.
- Okul kantinleri hizmet sunumu sürecinde "Okul Kantinleri Denetleme Formu"nda belirtilen konularda okulda oluşturulan komisyon marifetiyle belirli periyotlarda denetlenir.

5. Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Okul Kantinleri

5.1. İngiltere

Kantinlerin okul yönetimleri tarafından işletilmesi ya da leasing yöntemiyle kiraya verilmesi durumu okulun yetkili kurullarınca kararlaştırılmaktadır.

İngiltere'de hemen hemen her okulda bir diyetisyen bulunmaktadır. Diyetisyenler, öğün/kalori hesabına göre yemek çıkarılmasını sağlamaktadır. İlköğretim okullarında uygulamaya konulan "Besin Standartları " gereğince okullardaki öğle yemeklerinin en az bir porsiyon sebze veya salata ve bir porsiyon meyve içermesi zorunlu kılınmıştır. Anılan standartlar gereğince, zorunlu kalori limitleri dışındaki öğünler hiçbir şekilde satışa sunulmamaktadır.

Hamburger, sosis ve et ihtiva eden yiyeceklere ciddi sınırlamalar getirilmiştir. Bu tip ürünlerin iki haftada bir gün satılmasına karar verilmiştir. Bunlara ilave olarak sakatat ihtiva eden yiyecekler tamamen yasaklanmıştır. Tamamen yasaklanmamasına karşın okul kantinlerinde margarin türevi yağların kullanılmaması ya da çok ince bir katman halinde kullanılması tavsiye edilmiştir. İçeceklerle ilişkin ise su, az yağlı süt ve meyve suları olarak kesin bir kısıtlama getirilmiştir. Gazlı içecekler satışa sunulmamaktadır.

Diğer yandan, yapılan bir araştırmaya göre; İngiltere genelindeki öğrencilerin %41 gibi büyük bir bölümünün okul kantinlerini hiç kullanmadığı, %6'lık bir bölümünün ise kantindeki sıcak menüye tercih ettiğini göstermiştir. Ayrıca %53'lük bir öğrenci grubunun da yiyeceklerini okul dışından temin ettikleri belirtilmiştir.

5.2. Fransa

Okulların birçoğu, "veli komitesi" adı verilen kurulların kontrolündedir. Diğer yandan öğrencilerin öğle yemeklerinin sağlıklı ve dengeli bir diyet oluşturması için özel beslenme uzmanları istihdam edilmektedir. Öğrencilerin pizza, hamburger veya cips vb. taleplerinin azaltılmasına yönelik çalışmaların yanı sıra söz konusu bu talepleri sadece çocuk boyutundaki porsiyonlar ile servis edilmektedir.

Öğretim günlerinde, menülerde gazlı içecekler yerine sadece su konulmaktadır. Çocukların kantinde yemek yemek ya da yemek için eve gitmekten başka alternatifleri bulunmamaktadır. Otomatik satış makineleri ilkokullarda yasaklanmış durumdadır. Bu uygulamanın ilerleyen süreçte de ortaöğretim okullarını da kapsamı beklenmektedir.

5.3. Lüksemburg

Lüksemburg'ta okul kantin ve yemekhane ihalelerinin ilgili Bakanlık tarafından yapıldığı, ihale komisyonunda okul yetkilileri bulunduğu, okulların kantin ve yemekhane ihalelerini üstlenen kişilerden kira alınmadığı, elektrik, su, ısınma bedeli alınmadığı fakat daha evvel bu yönde bir tecrübesinin olup olmadığının değerlendirildiği ifade edilmektedir. Ayrıca okul kantininde satılan ürün ve yemeklerin fiyatının ilgili Bakanlık tarafından belirlendiği ve öğrencilerin kantinlerden yaptıkları harcamaların %70'inin devlet tarafından sübvansede edildiği, okul kantin ve yemekhanelerin 3 ayda bir Sağlık Bakanlığınca denetime tabi tutulduğu, tespit edilen eksikliklerin 3 ay sonraki denetime kadar giderilmesi için kantinciye süre verildiği, belirtilen denetim haricinde okul idaresinin denetim yetkisinin olmadığı, fakat karşılaşılan olumsuzlukların tespit edilerek Sağlık Bakanlığına raporlandırıldığı belirtilmektedir.

6. Türkiye'de Okul Kantinlerinin Genel Durumu

5072 Sayılı Kanunun yürürlüğe girmesi neticesinde, dernek ve vakıfların kamu kurum ve kuruluşların ismini alamayacakları, bu kurum ve kuruluşların hizmet binalarında faaliyet gösteremeyecekleri ve bu kuruluşlara ait araç ve gereçleri kullanamayacakları hüküm altına alınmıştır. Adı geçen kanun çerçevesinde, Bakanlığımıza bağlı okul ve kurumlardaki büfe, kantin ve çay ocaklarının Millî Eğitim Vakfına kiralanması uygulaması da sona erdirilmiştir.

Kantin işletmeciliği meslek dalı 1 Mart 2006 tarihinde 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamına alınmıştır. Kantin işletmeciliği 3308 Sayılı Mesleki Eğitim Kanunu kapsamında olduğundan ihaleye katılacaklar Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü'ne Bağlı mesleki eğitim merkezlerinden ustalık belgesi almak durumundadır.

Denetçiliğimizce Türkiye genelinde okul kantinleriyle ilgili istatistikî veri elde edilmesi ve farklı uygulama ve sorunların tespiti amacıyla, 81 il Millî Eğitim Müdürlüğü ile yürütülen yazışmalar sonucunda elde edilen verilere göre il bazında kantin sayıları şöyledir:

Türkiye Resmi Okul Kantinleri Tablosu

PLAKA	İL ADI	OKUL SAYISI	KANTİN SAYISI	YÜZDE
1	ADANA	826	361	43,70%
2	ADİYAMAN	144	84	58,33%
3	AFYON	542	43	7,93%
4	AĞRI (Merkez)	42	37	88,10%
5	AMASYA	-	-	0,00%
6	ANKARA	1203	687	57,11%
7	ANTALYA	794	408	51,39%
8	ARTVİN	149	47	31,54%
9	AYDIN	529	227	42,91%
10	BALIKESİR	638	281	44,04%
11	BİLECİK	113	41	36,28%
12	BİNGÖL	80	61	76,25%
13	BİTLİS	484	49	10,12%
14	BOLU	137	69	50,36%

15	BURDUR	186	62	33,33%
16	BURSA	758	395	52,11%
17	ÇANAKKALE	259	135	52,12%
18	ÇANKIRI	-	-	0,00%
19	ÇORUM	552	59	10,69%
20	DENİZLİ (Merkez)	165	111	67,27%
21	DIYARBAKIR	1295	231	17,84%
22	EDİRNE	203	85	41,87%
23	ELAZIĞ	395	84	21,27%
24	ERZİNCAN	204	34	16,67%
25	ERZURUM	1054	85	8,06%
26	ESKİŞEHİR	321	109	33,96%
27	GAZİANTEP	604	308	50,99%
28	GİRESUN	253	114	45,06%
29	GÜMÜŞHANE	193	33	17,10%
30	HAKKARİ	359	52	14,48%
31	HATAY	730	253	34,66%
32	ISPARTA (Merkez)	82	49	59,76%
33	MERSİN	657	334	50,84%
34	İSTANBUL	1964	1734	88,29%
35	İZMİR	1171	801	68,40%
36	KARS	-	-	0,00%
37	KASTAMONU	346	65	18,79%
38	KAYSERİ	701	171	24,39%
39	KIRKLARELİ	198	66	33,33%
40	KIRŞEHİR	149	19	12,75%
41	KOCAELİ	508	362	71,26%
42	KONYA	1275	263	20,63%
43	KÜTAHYA	411	110	26,76%
44	MALATYA	615	124	20,16%
45	MANİSA	792	259	32,70%
46	K.MARAŞ	845	152	17,99%
47	MARDİN	749	107	14,29%
48	MUĞLA	411	218	53,04%
49	MUŞ	516	35	6,78%
50	NEVŞEHİR	210	31	14,76%
51	NİĞDE	118	40	33,90%
52	ORDU	458	119	25,98%
53	RİZE	196	60	30,61%
54	SAKARYA	461	200	43,38%
55	SAMSUN	1050	203	19,33%
56	SİİRT	370	40	10,81%
57	SİNOP	224	19	8,48%
58	SİVAS	346	84	24,28%
59	TEKİRDAĞ	252	134	53,17%
60	TOKAT	554	71	12,82%
61	TRABZON	423	151	35,70%
62	TUNCELİ	-	-	0,00%
63	ŞANLIURFA	890	242	27,19%
64	UŞAK	192	72	37,50%
65	VAN	-	-	0,00%
66	YOZGAT	-	-	0,00%
67	ZONGULDAK	552	59	10,69%
68	AKSARAY	50	32	64,00%
69	BAYBURT	1	0	0,00%
70	KARAMAN	220	32	14,55%
71	KIRIKKALE	169	41	24,26%
72	BATMAN	447	62	13,87%
73	ŞIRNAK	-	-	0,00%
74	BARTIN	107	65	60,75%
75	ARDAHAN	70	6	8,57%
76	İĞDIR	-	-	0,00%
77	YALOVA	105	58	55,24%

78	KARABÜK	115	53	46,09%
79	KİLİS	65	23	35,38%
80	OSMANNİYE	273	92	33,70%
81	DÜZCE	221	78	35,29%
Genel Toplam		32.749	11.546	35,26%

Bazı illerin cevabi yazıları denetçiliğimize henüz ulaşmadığından, okul ve kantin sayılarına ilişkin bilgilerine yer verilememiştir.

Yukarıdaki tablodan anlaşılacağı üzere, elde edilen veriler ışığında illerin okul ve kantin sayıları yer almıştır. Buna göre elde edilen veriler ışığında, Türkiye genelinde 32.749 okulun 11.546'sında kantin işletmesi bulunmaktadır. Diğer bir ifadeyle okulların % 35,26'sında kantin işletmesi bulunmaktadır.

Türkiye genelinde yapılan yazışmalarda denetim sürecine ilişkin ifade edilen temel sorunlar aşağıda sıralanmıştır;

- Gıdaların ambalajsız ve açıkta satışının yapılması,
- Uygun gıda ambalajlarının kullanılmaması, çiğ hazırlanan yiyeceklerin üzerinin streç film ile kapatılarak yeterince muhafaza edilmemesi,
- Satışı yapılan gıdaların tüketimi için uygun hijyenik ve güvenilir bir tüketim alanının olmaması,
- Kantin işletmecisi ve personellerinin belli periyotlarla adli sicil, sağlık v.s. durumlarının izlenmemesi,
- Okul idaresinin ve Okul Aile Birliklerinin gıda güvenliği ve hijyen konusunda bilinçsiz olmaları,
- İhaleyi alan kantin işletmecisi kantin mahalline demirbaş malzeme ve bir takım tadilatlar yapması ve sonrasında ihaleyi fesih etmesi durumunda okul kantinlerinin ihalesinde ve demirbaş tespitinde okullarda önemli sorunlara yol açması,
- Okul kantin işletmecilerinin bir kısmının görev ve sorumluluklarını bilmemesi, tamamen ticari kaygılarını ön planda tutarak hareket etmesi,
- Okul kantinlerinin işletmecilerinin ve çalışanlarının giyim, kuşam ve davranış biçimleriyle gelişim sürecinde olan öğrencilere iyi örnek olamamaları,
- Okul kantinlerinin fiziki durumlarının yetersiz olması,
- Kantinlerde öğrenci sağlığına uygun olmayan ve kalitesi düşük gıdaların satılması,
- Okullarda, kantin denetimlerinin titizlikle yapılmayışı.

6.1. Okul Kantinlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Görüşler

Türkiye geneline hitap edebilmek amacıyla; Ankara, Van, Muğla, Erzurum, Adana, Diyarbakır, Batman, Tekirdağ, Kayseri, Ordu, Şanlıurfa, İstanbul ve İzmir illerinde farklı *ekonomik gelişmişlik*

düzeyine sahip iki farklı semt okulunun örneklem olarak seçilmesi ve seçilen söz konusu okullarda (iki ilköğretim ve iki orta öğretim okulu) uygulanan anketlerin sonuçlarını denetim zaman planımız dahilinde bizlere ulaştırabilen Ankara, Van, Muğla, Erzurum, Adana, Diyarbakır ve Batman anketleri değerlendirmeye alınmıştır. Belirtilen yedi ilde (40*7=280) 280 ilköğretim öğrencisi ile (40*7=280) 280 ortaöğretim öğrencisi olmak üzere 560 öğrenci; 40*7=280 öğretmen; 8*7=56 idareciden oluşan ve genel toplam itibarıyla 896 farklı düşünceden müteşekkil anket verileri aşağıda değerlendirilmiştir.

6.1.1. Okul Kantinlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Öğrenci Görüşleri (Anket Verileri)

Yapılan araştırmada katılımcılara yöneltilen sorulara ve verilen cevaplara ilişkin elde edilen veriler aşağıda değerlendirilmiştir.

1. Ailenizde siz dâhil toplam kaç kardeşiniz bulunmaktadır?

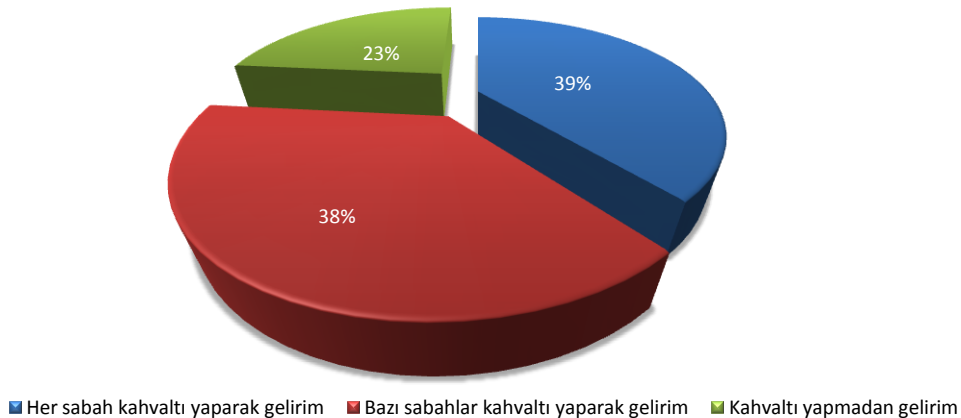
Aşağıdaki tabloda anketimizi cevaplayan öğrencilerin illere göre kaç çocuklu ailelere mensup oldukları görülmektedir. Buna göre, farklılığıyla dikkat çeken Muğla İl' inde katılımcıların çoğunluğu iki çocuklu ailelerden gelirken, Batman, Diyarbakır ve Van illerinde ise anketimizi cevaplayan çocukların beş ve yukarısı kardeşe sahip ailelere mensup oldukları anlaşılmaktadır.

Kardeş Sayısı	Muğla	Erzurum	Adana	Batman	Diyarbakır	Kayseri	Ankara	Van
1	14	-	4	-	1	1	7	-
2	33	3	19	5	9	20	11	-
3	3	6	9	1	16	10	6	2
4	-	8	7	12	14	7	-	5
5 ve daha fazla	-	4	17	61	43	2	1	13

2. Sabahları okula kahvaltı yaparak mı geliyorsunuz?

Güne başlarken en önemli öğün olan kahvaltının yapılmadan okullarına gelen öğrencilerin ulaştığı sayı azımsanmayacak derecede olduğu gözlenmektedir. Evde yapılmadan gelinen kahvaltının ilk ders sonrası veya hemen okula gelinmesi anında kantinden ikame edilmesi ihtimali fevkalade yüksektir. Bu durum, güne sağlıklı bir kahvaltı ile başlayamamış öğrencilerin gün boyunca algı ve farkındalık düzeyini olumsuz etkileyecektir.

Sabah Okula kahvaltı yaparak mı geliyorsunuz?

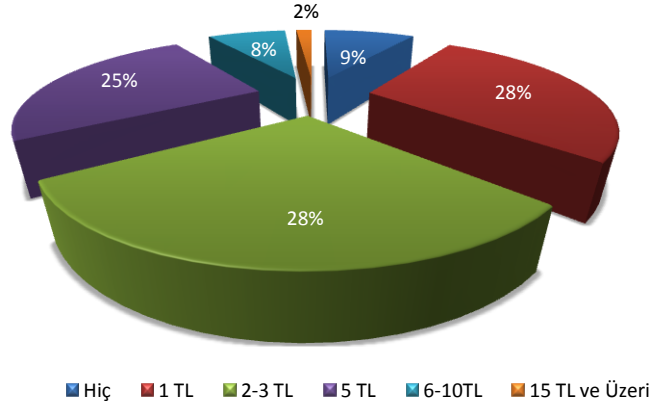
Veri kaynağı olan iller kümülatif değerlendirildiğinde, her sabah okula kahvaltı yaparak gelen %39'luk bir öğrenci gurubunun olduğu, %23'lük gurubun ise okuluna her sabah aç geldiği; % 38'lik grubun ise bazı sabahlar kahvaltı yaparak okula geldikleri durumu düşündürücü bir durumdur.

3. Aileniz, size günlük olarak ne kadar harçlık vermektedir?

İllerin sosyo-ekonomik durumu ve kardeş sayısı itibariyle birden fazla kardeşin eş zamanlı eğitim öğretim sürecini paylaşması öğrencilere verilen harçlık tutarını da doğrudan etkilediği düşünülmektedir.

“Ailenizin size günlük olarak verdiği harçlık miktarı nedir?”, sorusuna öğrencilerin verdiği cevaplar incelendiğinde, okula hiç harçlığı olmadan gelen öğrencilerin yanı sıra okula harçlıkla gelen öğrencilerin ortalama harçlık tutarının 3 ile 5 TL arasında olduğu görülmektedir. Ancak, araştırma verilerine göre Ankara ve Erzurum dışındaki illerde belki de her gün hiç harçlığı olmadan okullarına giden öğrencilerin olduğu durumu da gerçekten düşündürücüdür.

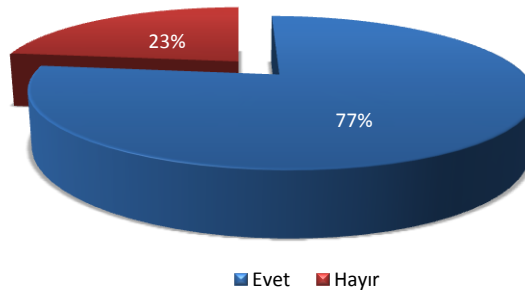
Aileniz, size günlük olarak ne kadar harçlık vermektedir?

Yukarıdaki grafikten anlaşılacağı üzere, araştırmaya katılan illerde hiç harçlık alamayan öğrencilerin oranı %25 düzeyindedir. Geriye kalan öğrencilerin %28'i 1 TL ve yine %28'i ise 2-3 TL harçlık ile okullara gönderildiği görülmektedir.

4. Kantinden aldığınız yiyecek ve içeceklerin isim yapmış (belirli markalar) ürünler olmasına dikkat eder misiniz?

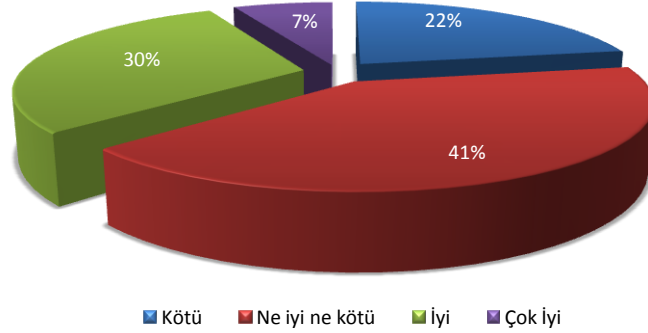
Alacağınız ürünlerde marka arar mısınız?

Tablo ve grafikten anlaşılacağı üzere, kantinlerden yapılan alışverişlerde öğrencilerin önemli çoğunluğunun (%77) markalı ürünleri tercih ettiğini ifade etmektedir. Öğrencilerin % 23'lük kesiminin ise yaptıkları alışverişlerde aldıkları gıda maddelerinin isim yapmış markalar olmasına dikkat etmediklerini ifade etmişlerdir.

5. *Kantinlerde açık ya da kapalı olarak satılan simit, poğaç, tost, ekmek arası vb. yiyecekleri kalite bakımından (lezzet, tat, tazelik vs.) nasıl buluyorsunuz?*

Simit, poğaç, tost, ekmek arası vb. yiyecekleri kalite bakımından (lezzet, tat, tazelik vs.) nasıl buluyorsunuz ?

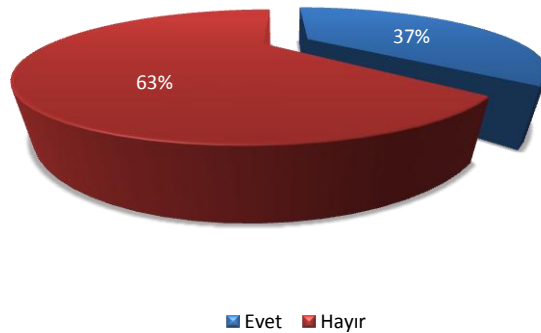

Kantinlerde açık ya da kapalı olarak satılan simit, poğaç, tost, ekmek arası vb. yiyecekleri kalite bakımından (lezzet, tat, tazelik vs.) nasıl buluyorsunuz şeklindeki sorusuna; katılımcıların %41 çoğunlukla ne iyi ne de kötü şeklindeki bir yaklaşımla orta düzeyde bir kalite taşıdıklarını ifade etmişlerdir. İlaveten katılımcıların sadece %7'lik bir kısmı verilen söz konusu gıda hizmetinin çok iyi olduğunu belirtmektedir.

6. *Kantinden almış olduğunuz yiyecek ve içeceklerden dolayı hiç rahatsızlandığınız oldu mu?*

Kantinden almış olduğunuz yiyecek ve içeceklerden dolayı hiç rahatsızlanmanın olup olmadığının sorulduğu soruya hiç de azımsanmayacak düzeyde öğrenci (%37), kantinlerden aldıkları gıdalardan dolayı farklı zamanlarda rahatsızlık yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Durumdan da anlaşılacağı üzere okul kantinlerinde sanitasyon ve hijyen konusunda çok daha dikkat edilmesi gerektiği açıkça ortadır. Bu konuda gerek okulların gerekse kantinciler odası başkanlıklarının çeşitli çalışmalar yapmaları elzem görünmektedir.

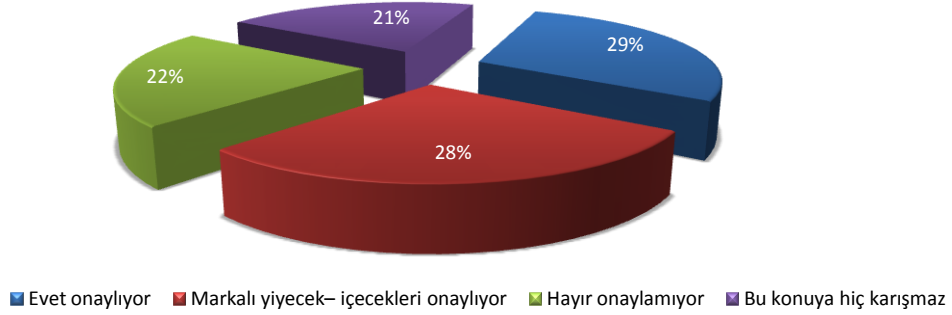
Kantinden almış olduğunuz yiyecek ve içeceklerden dolayı hiç rahatsızlandığınız oldu mu ?

7. Anne ve babanız kantinden alış – veriş yapmanızı onaylıyor mu?

Ankete katılan öğrencilerin % 29'u okul kantinlerinden alış veriş yapılmasını anne ve babalarının onayladığını; öğrencilerin %22'sinin ise okul kantinlerinden alış veriş yapmalarını ailesinin onaylamadığını; %28'lik kesimin sadece okul kantininden markalı yiyecek ve içecekleri satın almalarını istediği ve geriye kalan %21'lik öğrencinin ailesinin ise bu duruma müdahil olmadığını ifade etmektedirler.

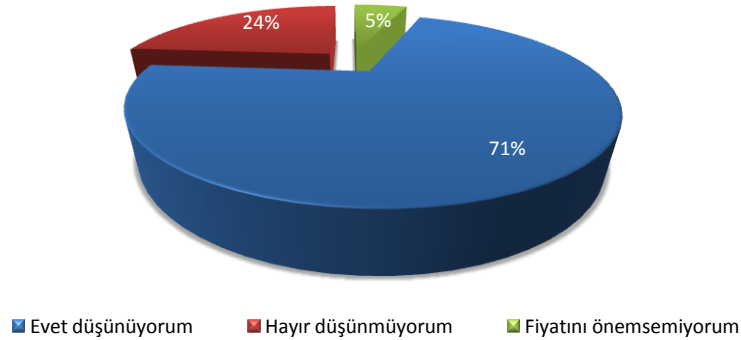
Anne ve babanız kantinden alış – veriş yapmanızı onaylıyor mu?

8. Kantinde satılan yiyeceklerin, marketlerden daha pahalı olduğunu düşünüyor musunuz?

Grafikten anlaşılacağı üzere, okul kantinlerinde satılan yiyecek ve içeceğin aynı yerleşim yerindeki market ve diğer satış noktalarına göre daha pahalı olup olmadığı yönündeki sorumuza öğrencilerin %71'i okul kantinlerinin daha pahalı olduğu yönünde bir cevap verdikleri; %24'ünün kantin fiyatlarının daha uygun olduğu; geriye kalan %5'inin ise satış fiyatlarını önemsemediğini belirtmişlerdir.

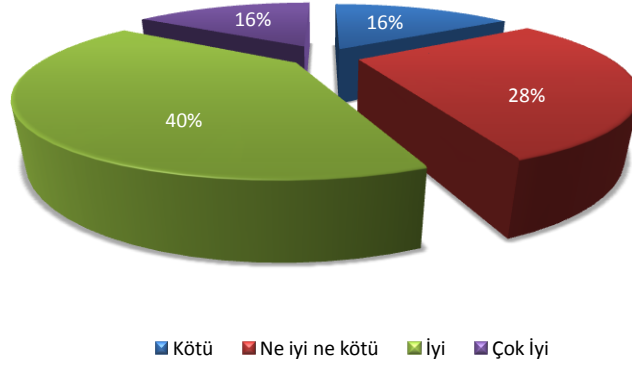
Kantinde satılan gıda fiyatlarının marketlere göre daha pahalı olduğunu düşünüyor musunuz?

9. Kantin çalışanlarının öğrencilere davranışını nasıl buluyorsunuz?

Kantin çalışanlarının öğrencilere davranışını nasıl buluyorsunuz şeklindeki soruya öğrencilerin % 40'ı kantin çalışanlarının kendilerine “iyi” davrandığını; %28'inin ise “ne iyi ne de kötü” davrandığını; %16'sının ise “kötü” davrandığını ifade etmişlerdir. Kantin çalışanlarının öğrencilere yönelik davranışlarını sadece % 16'lık kesim ise “çok iyi” şeklinde cevaplamıştır. Bu durumun çözümü için öncelikle ve acilen okul kantinlerinde çalışanların, kantinciler odalarıyla koordineli olarak eğitime tabi tutulmaları sağlanmalıdır.

Kantin Çalışanlarının Öğrencilere Yaklaşımı

10. Kantinden en çok tükettiğiniz üç yiyeceğin adını yazınız?

Ankete katılan öğrencilere kantinde yoğun tükettikleri ilk üç yiyecek sorulmuştur. Öğrencilerin söz konusu soruya verdikleri cevaplar ise;

- Tost-simit,
- Çikolata,
- Cips,

şeklinde olmuştur. Cips tüketiminin sağlıklı beslenme açısından sakıncaları ve çocukların bilinç düzeyinin artırılmasına yönelik projeler geliştirilmesi hususu aciliyet arz etmektedir.

11. Kantinden en çok tükettiğiniz üç içeceğin adını yazınız?

Ankete veri sağlayan öğrencilere kantinde yoğun tükettikleri ilk üç içecek sorulmuştur. Öğrencilerin büyük çoğunluğunun söz konusu soruya verdikleri cevaplar şunlardır:

- Su,
- Ayran,
- Kola,

12. Kantinden almak isteyip de bulundurulmayan yiyecek ve içecek var mıdır?

Ankete katılan öğrencilere yöneltilen ve kantinde satılmasını istedikleri ve fakat satılmayan yiyecek ve içeceklerin neler olduğu sorulmuştur. Öğrencilerin söz konusu soruya verdikleri cevaplar çoğunlukla,

- Dürüm,
- Hamburger,
- Süt,
- Ice tea,
- Kumpir,
- Sıcak çikolata,

olarak ifade edilmiştir.

6.1.2. Okul Kantinlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Yönetici ve Öğretmen Görüşleri (Anket Verileri)

1. Okulunuzun kantininde, öğrencilerinizin yiyeceklerden en çok hangilerini tükettiğini gözlemliyorsunuz? (Öncelik sırasına göre 3 tanesini işaretleyiniz.)

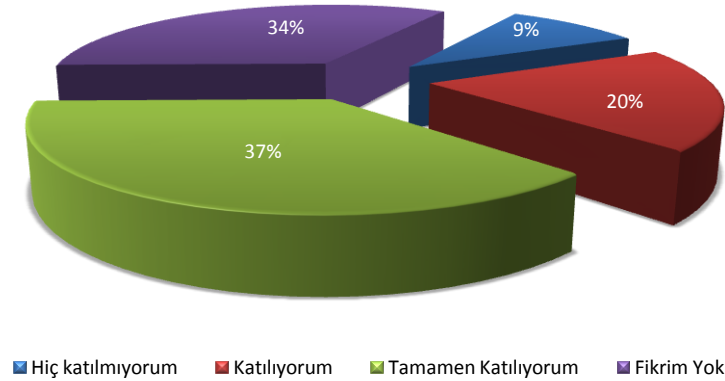
Belirtilen soruya okul idareci ve öğretmenlerin önemli bir çoğunluğu hemen hemen ortak cevap vermiştir. Öğrencilerin kantinlerden tost, sandviç, hamburger, simit, bisküvi, cips ve çikolata gibi gıdaları yoğun olarak tükettiklerini gözlemlediklerini ifade etmişlerdir. Bu durum kantin işletmecileri ve öğrencilerle yapılan anket verileri ile de örtüşmektedir.

2. Okul kantinlerinin kiralanmasından elde edilen gelirlerin harcanması objektif ölçülere göre ve ihtiyaç önceliği dikkate alınmakta mıdır?

Kantin kiralardan elde edilen gelirlerin, okul aile birliklerince söz konusu yönetmelik bağlamında harcadığı ifade edilmektedir. Fakat ankete katkı sağlayan öğretmen ve idarecilerin %37'si harcamaların ihtiyaç önceliğine göre yapıldığına tamamen katıldığı ve %20'sinin ise kısmen katıldığı; %34'lük kesimin ise harcamaların nasıl ve hangi ölçüde göre yapıldığı konusunda fikirlerinin olmadığını belirtmişlerdir. Katılımcıların %9'u ise yapılan harcamaların ihtiyaçların önceliklerine dikkat edilmediğini düşünmektedirler.

Bu durum göstermektedir ki, okul aile birliklerince okullarda yürütülen iş ve işlemler, yeterince açık ve şeffaf değildir. Oysa günümüz yeni kamu yönetimi anlayışı 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu özellikle kamu kaynaklarının kullanımında şeffaflık ve saydamlığı esas almış ve yapılan işlemlerin hesap verebilirlik ilkesine uygun hareket edilmesini hüküm altına almıştır.

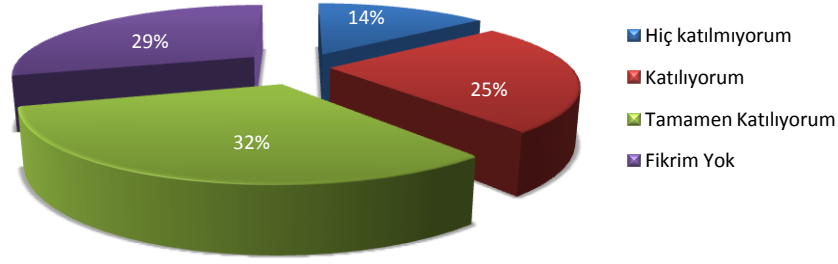
Okul kantinlerinin kiralanmasından elde edilen gelirlerin harcanması objektif ölçülere göre ihtiyaç önceliği dikkate alınarak yapılır.

3. Okulda kantin ihale iş ve işlemleri yeterince objektif ve adil yürütülüp yürütülmediği konusunda ne düşünüyorsunuz?

İhale işlemlerinin objektif ve adil olup olmadığı konusunda katılımcıların düşünce boyutunda, 2. Soruya yakın bir görünüm arz ettiği görülmektedir. Katılımcıların %32'sinin ihale iş ve işlemlerinin objektif ve adil yürütüldüğüne tamamen katıldığı ve % 25'lik kesimin de bu doğrultuda kanaatlerinin olduğu; %29'luk kesimin ise konu hakkında fikirlerinin olmadığı ve geriye kalan % 14'lük kesim ise bu duruma hiç katılmadığını beyan etmektedir.

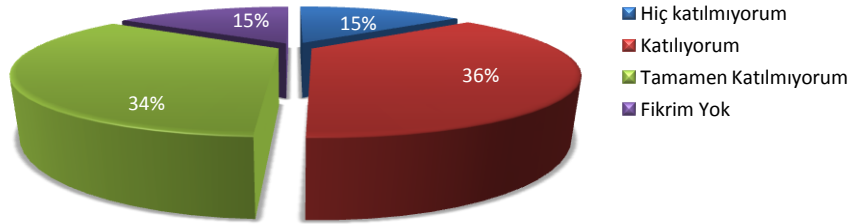
Okulda kantin ihale iş ve işlemleri objektif ve adil yürütülür

4. Okul kantinlerinin kontrol ve denetimleri yeterli etkinlikte yapılmakta mıdır?

Okul kantinlerinin yeterli etkinlikte kontrol ve denetimlerinin yapıp yapılmadığına yönelik önermeye katılımcıların %36'sı katılıyorum; %34'ü ise tamamen katılıyorum demişlerdir. Geriye kalan katılımcıların %15'i fikirlerinin olmadığını ve yine %15'lik grup da bu duruma hiç katılmadıklarını belirtmişlerdir.

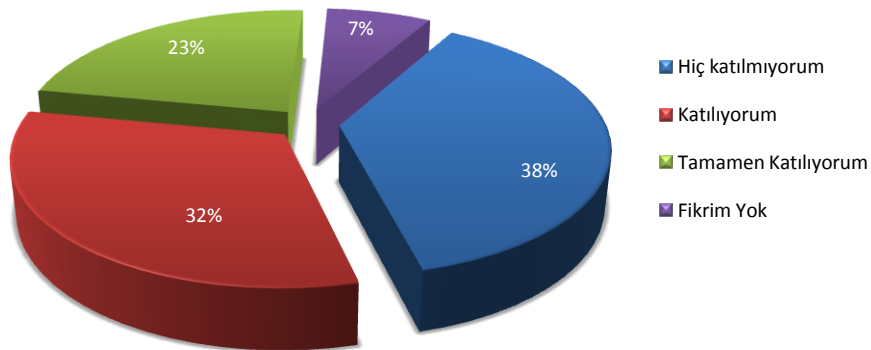
Okul kantinin kontrol ve denetimi yeterli etkinlikte yapılır.

5. Okul kantinlerinde taze meyve, doğal ve katkısız meyve suları ile süt mamullerinin satılıp satılmadığı?

Belirtilen husustaki önermeye katılımcıların %32'si katılıyorum; %23'ü ise söz konusu gıda maddelerinin okullarda bulundurulduğu önermesine tamamen katılıyorum demişlerdir. Katılımcıların %7'nin bu konuda fikirlerinin olmadığı; %38'lik kısmı belirtilen gıda maddelerinin satıldığı önermesine hiç katılmadıklarını beyan etmişlerdir. Bu durum, doğal meyve sularının, tane meyvelerin ve süt mamullerinin satılmadığı okul kantinlerinin olduğu gerçeğini karşımıza çıkarmaktadır.

Okul kantinlerinde taze meyve, doğal ve katkısız meyve suları, süt mamulleri satılır.

6.1.3. Okul Kantinlerinin Değerlendirilmesine Yönelik Kantin İşletmecilerinin Görüşleri (Anket Verileri)

Adana, Ankara, İzmir, İstanbul, Şanlıurfa, Ordu, Tekirdağ, Kayseri, Van, Antalya, Erzurum ve Diyarbakır ve Batman illerinde her ilde (30 ilköğretim ve 20 ortaöğretim okul kantin işletmecisi) 50 kantinciye yarı yapılandırılmış ve açık uçlu sorulardan oluşan anketler dağıtılmış ve kendilerinden veriler alınmıştır. Denetim zaman planlaması kapsamında anketlerini gönderen; Ankara, Tekirdağ, Batman, İzmir, Antalya ve Diyarbakır illerinde kantincilik faaliyetinde bulunan kişilerden elde edilen denetim konusundaki değerlendirmeleri aşağıda değerlendirilmiştir;

1. İşyeri faaliyetiniz kapsamında hangi sertifika programı ya da kurslara katıldınız?

Kantin ve benzeri yerlerin kiralanmasında yapılacak ihalelerde, katılımcılardan ustalık belgesi istenir. Ancak katılımcıların hiç birisinin ustalık belgesi bulunmaması durumunda sertifika, kurs bitirme belgesi, kalfalık veya iş yeri açma belgelerinden en az birine sahip olma şartı aranmaktadır. Yapılan denetimlerde işletmecilerin önemli çoğunluğunun ustalık belgesi aldıkları görülmüştür. Anket uygulaması yapılan Ankara, Tekirdağ, Batman, İzmir, Antalya ve Diyarbakır illerinde kantincilik faaliyetinde bulunan işletmecilerin ustalık belgelerine ilişkin il bazında ki yüzdeler tabloda görülmektedir.

Kantin İşletmecileri Ustalık Belgesi Durum Tablosu

İl Adı	Katılımcı sayısı	Belge Sayısı	% Rasyo
Tekirdağ	25	21	84,00%
Ankara	39	27	69,23%
İzmir	51	35	68,63%
Antalya	25	17	68,00%
Diyarbakır	49	30	61,22%
Batman	44	26	59,09%

2. Okulunuz kantininde, öğrencilerin aşağıdaki yiyecek ve içeceklerden en çok hangilerini tükettiğini gözlemliyorsunuz?

Kantin işletmecilerine hitaben, öğrencilerin yiyecek ve içeceklerden en çok hangilerini tükettikleri yönündeki soruya verilen cevaplar ile ilgili örnek olarak Ankara, İzmir ve Batman illerinde anket uygulamasına katılan işletmecilerin verdikleri cevaplar tabloda gösterilmiştir.

Ankara

En çok satılan ürün	Katılımcı Sayısı	Tercih Miktarı	% Ağırlık
Simit ve poğaç	39	27	69,23%
Tost ve Hamburger	39	25	64,10%
Süt, ayran ve meyve suyu	39	15	38,46%
Cips	39	11	28,21%
Bisküvi ve Çikolata	39	10	25,64%
Patates kızartması	39	10	25,64%
Kola	39	8	20,51%

Batman

En çok satılan 3 ürün	Katılımcı Sayısı	Tercih Miktarı	% Ağırlık
Simit ve poğaç	44	27	61,36%
Tost ve Hamburger	44	25	56,82%
Çay	44	13	29,55%
Bisküvi ve Çikolata	44	11	25,00%
Süt, ayran ve meyve suyu	44	15	34,09%
Kola	44	3	6,82%
Tabldot yemek	44	1	2,27%

İzmir

En çok satılan ürün	Katılımcı Sayısı	Tercih Miktarı	% Ağırlık
Simit ve poğaç	51	46	90,20%
Tost ve Hamburger	51	37	72,55%
Süt,ayran ve meyve suyu	51	25	49,02%
Bisküvi ve Çikolata	51	14	27,45%
Cips	51	8	15,69%
Çay	51	8	15,69%
Kola	51	6	11,76%

Yukarıdaki tablolardan da görüleceği üzere hemen hemen tüm illerde kantinlerden yapılan gıda alışverişlerinin önemli bir kısmını simit, poğaç, tost veya hamburger oluşturduğu görülmektedir.

3. Kantincilik faaliyetinde bulunduğunuz okulda kaç yıldır çalışmaktasınız?

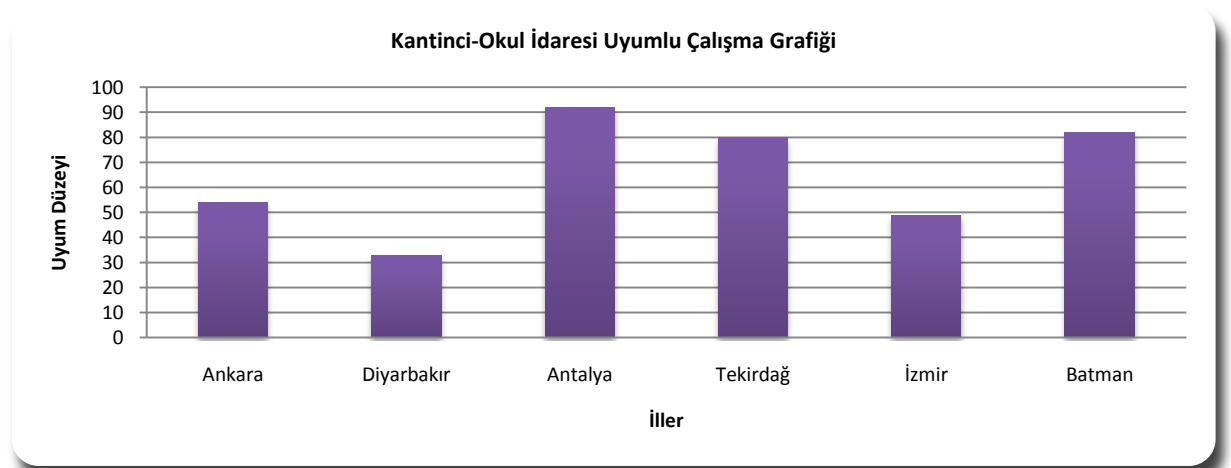
Araştırma verilerine göre veri sağlayan kantin işletmelerinin önemli çoğunluğu altı yıl ve üzerinde bir süredir aynı okulda faaliyet gösterdiği anlaşılmaktadır. Söz konusu illerdeki bu durum aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere sadece "altı yıl ve üzeri faaliyette bulunan" kantincilerin oransal durumunun gösterilmektedir.

Kantin İşletmeciliğinde Altı Yıl ve Üzeri Faaliyet Gösterenler

İl Adı	Katılımcı Sayısı	% Ağırlık
Tekirdağ	25	60%
Ankara	39	60%
İzmir	51	70%
Antalya	25	70%
Diyarbakır	49	32%
Batman	44	63%

Araştırma verilerinden anlaşılacağı üzere, İzmir ve Antalya'da kantincilerin %70'i; Batman'da %63'ü; Tekirdağ ve Ankara'da % 60'ı; Diyarbakır'da ise % 32'si hâlihazırda kantincilik faaliyeti yaptıkları okullarda altı yıl ve üzerinde bir süredir faaliyet yürüttükleri anlaşılmaktadır.

4. Kantin işletmecisi olarak, okul yönetimi ile uyumlu çalışabilmekte misiniz?

Yukarıdaki grafikten de anlaşıldığı üzere kantin işletmelerinin okul müdürleriyle ilgili uyumlu çalışıp çalışmadıkları hususunda yöneltilen soruya Batman, Tekirdağ ve Antalya illeri % 80'ler düzeyinde bir uyumla çalıştıklarını; Ankara'daki işletmecilerin % 55 düzeyinde bir uyumluluk gösterdiği; İzmir ve

Diyarbakır'da ise kantin işletmecileriyle okul müdürleri arasında diğer illere nazaran düşük düzeyde bir çalışma uyumunun olduğu anlaşılmaktadır.

5. Kantin işletmecisi olarak, okul kantin ihalelerine katılım sürecinde objektif rekabet ortamı sağlandığına inanıyor musunuz?

“Okul kantin ihalelerine katılım sürecinde objektif rekabet ortamı sağlanmadığı yönünde düşünce eğiliminde oldukları düşünülmektedir” şeklindeki önermeye, hiç katılmayan ve kısmen katılan kişilerin yüzde ağırlıklarının toplamından hareketle oluşan tablo aşağıda gösterilmektedir;

Önermeye Katılanların Yüzelik Dağılım Tablosu

İl Adı	Hiç Katılmayan	Kısmen Katılan	Tamamen Katılan	Fikri Olmayan
	%	%	%	%
Tekirdağ	12	8	80	0
Ankara	6	29	57	8
İzmir	4	14	45	37
Antalya	11	23	66	0
Diyarbakır	14	53	8	25
Batman	11	7	80	2

“Kantin işletmecisi olarak okul kantin ihalelerine katılım sürecinde objektif rekabet ortamı sağlanır” şeklindeki önerme cümlesi; önemli sayıdaki kantin işletmecisinin objektif rekabet ortamının yeterince sağlanmadığı yönünde düşünce eğiliminde oldukları anlaşılmaktadır.

Yapılan ihale işlemlerinin objektif rekabet ortamının kurulmadığı düşüncesinin yüksek oranla belirtildiği il (%14+%53/2) Diyarbakır olmuştur. Bu önermeye katılmayan diğer iller ise (önermeye hiç katılmayan yüzelik duruma göre) Tekirdağ, Batman, Antalya, Ankara ve İzmir illeri şeklindedir.

6. Okul müdürlerinin, okul kantininden yaptıkları alışverişler mukabili ücret ödemekte midir?

‘Okul müdürü, okul kantininden yaptığı alışverişleri ücreti mukabili yapar’

Önermesine Katılanların Yüzelik Dağılım Tablosu

İl Adı	Hiç Katılmayan	Kısmen Katılan	Tamamen Katılan	Fikri Olmayan
	%	%	%	%
Ankara	20	12	66	2
İzmir	8	41	49	2
Antalya	4	16	68	12
Diyarbakır	27	47	26	0
Batman	5	14	78	3

Araştırma verilerine göre yukarıda yer alan illerde anket uygulamasına katılan kantin işletmecilerinin Diyarbakır'da %27; Ankara'da %20; İzmir'de % 8; Batman'da %5 ve Antalya'da %4 oranında, katılımcıların faaliyet yürüttükleri okullarda, bir takım okul müdürlerinin her alışverişlerine mukabil ücret ödememiş olabilecekleri yönünde bir algılarının olduğu değerlendirilmektedir.

7. Okul Kantinleri İhale ve Sözleşme İşlemleri

Okul-Aile Birliği Yönetmeliğinin **Kiraya verme usulü başlıklı 17. Maddesinde;**

“...Resmî okullarda birlik; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde öncelikle işletmecilere kiralama usulü ile işlettirir veya işletebilir....Bu yerler, 8.9.1983 tarihli ve 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 35/d ve 51/g maddeleri gereğince pazarlık usulü ile kiraya verilir ve kiralamada taraflarca sözleşme düzenlenir (Yönetmelik EK-2)...”

hükmü yer almaktadır.

Okul kantinlerinin muhammen bedel tespiti ve kiralanması; okulların açık olduğu günler dikkate alınarak valilik/kaymakamlıkça görevlendirilecek il/ilçe millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında okul müdürü/müdür yardımcısı, birlik başkanı, defterdarlık/mal müdürlüğü, gerektiğinde özel idare müdürlüğü temsilcisi ile varsa ilgili meslek odası temsilcisinin katılımıyla oluşturulacak komisyon tarafından belirlenmektedir.

Kantin ve benzeri yerlerin kiralanmasında yapılacak ihalelerde, katılımcılardan ustalık belgesi istenir. Ancak katılımcıların hiç birisinin ustalık belgesi bulunmaması durumunda sertifika, kurs bitirme belgesi, kalfalık veya iş yeri açma belgelerinden en az birine sahip olma şartı aranmaktadır. Okul Müdürlerinin, kantin işletmeciliği arasındaki sözleşmenin tarafı olmaları ve aynı zamanda denetleme yetkilerinin olması durumu taraflar arasında zaman içerisinde olası olumsuz durumların yaşanmasına zemin hazırlamaktadır.

Ayrıca Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı 2007/33 Sayılı Genelge ve eki denetim formu çerçevesinde okullarda yürütülen kantin denetimlerinin etki ve yerlilik durumunun usulünce yürütülemediği yapılan incelemelerden anlaşılmaktadır. Okul kantinlerinin gıda denetimlerinin Tarım İl Müdürlüklerinde olması ile hijyen ve sağlık açısından da İl Sağlık Müdürlüğü'nün yetkili olması okul idaresi veya okulda kurulan denetim komisyonlarının etki düzeylerini de azaltmaktadır.

Okul kantin işletmecileriyle yürütülen görüşmelerde, öne çıkan eleştiri konusu, okul müdürlerinin kirayı keyfi olarak artırma talebi ve bunu kantincinin kabul etmemesi durumunda sözleşmenin feshedilmesidir. Ancak söz konusu kira artışlarının nasıl olacağı ilgili Yönetmeliğin eki (Ek-2) sözleşme metninde belirtilmektedir. Bir diğer durum ise, okul bahçe kapılarının açık tutulması, çocukların okul çevresindeki bakkal, büfe, cafe gibi yerlerden ve seyyar satıcılardan alışveriş yapması konusunda okul idarecilerinin yeterli önlemi almadıkları yönündedir.

Maliye Bakanlığı 11 Nolu Kurumlar vergisi sirküleri ile kantin işletmecilerine kira üzerinden %18 KDV ödeme yükümlülüğü getirilmiştir. Bu durum her ne kadar eğitim kurumu olan okullarda da olsa, okul kantinlerini birer ticarethane konumuna sokmakta ve kantin işletmecilerini işletmesini karlı duruma getirmek için bazen farklı uygulamalara (düşük kaliteli besinlerin raflarda yerini alması vb.) yöneltmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı olarak Maliye Bakanlığı ve Başbakanlık nezdinde yürütülecek çalışmalar ile Türk Silahlı Kuvvetleri ve Emniyet Teşkilatı bünyesinde olan kantinlere tanınan ayrıcalık ve mali istisnalardan sadece okul kantinlerinde olacak şekilde KDV ve bazı diğer mali yükümlülükler ile ilgili istisna ve muafiyetlerin tanınması için girişimlerde bulunulmasının isabetli olacağı düşünülmektedir. Bu durum okul kantinlerinde daha kaliteli ve sağlıklı besinlerin daha ucuz satışı anlamına gelecek ve öğrencilerimize daha ekonomik fakat daha kaliteli ve çeşitli beslenme hizmeti verilmiş olacaktır.

Okul kantinlerinin sözleşme süreleri 1 (bir) yıldır. Bir yıllık sürenin bitiminde Okul Aile Birliği, sözleşmenin feshini gerektiren her hangi bir hususun bulunmaması durumunda, aynı koşullarda olmak kaydıyla ve üretici fiyatları endeksi (ÜFE) oranında kira artışı yaparak, sözleşme süresini bir yıl uzatabilir. Fakat birer yıllık uzatma yapılması halinde dahi her halde toplam sözleşme süresi hiçbir şekilde 5 (beş) yılı geçmemelidir.

Okul-Aile Birliği'nin, bir yıllık sözleşme süresini bir yıl daha uzatmak istemesi halinde, esasen yeni bir sözleşme değil, sözleşme süresinin 1 (bir) yıl daha uzatıldığına dair "Ek Sözleşme" düzenlenmesi esastır. Düzenlenecek ek sözleşmede, ihale sonucu yapılan ilk sözleşmenin eki olduğu, yürütülen hizmet yılını ve kaçınıcı ek sözleşme olduğu, sözleşmenin uzatılan süresi ve dönemi, yeni belirlenen

kira ücreti yazılarak taraflarca imzalanmalıdır. Bu durum bağlı bulunulan ilgili tüm idarelere bir örneği de ekli olarak sunulmalıdır. Bir yıllık işletme süresi sözleşmenin feshini gerektiren nedenler yoksa, her yıl yenilenmek kaydıyla, sözleşmenin düzenlendiği yıl dahil olmak üzere 5 (beş) yıla kadar uzatılması hukuka uygun bir işlem olacaktır.

Beşinci yılın bitiminden iki ay önce ilgili yönetmeliğin 17. Maddesi kapsamında muhammen bedel tespit komisyonu okulların kantin kira tutarlarını yeniden belirlemesi mukabilinde, mevcut işletmeciye yeni kira bedelinin tebliğ edilmesi ve eğer yeni kira bedelinin hali hazırdaki kantincinin kabulü halinde altıncı yıldan geçerli olmak üzere komisyonca belirlenen yeni kira bedeli üzerinden sözleşme yapılması mümkün olacaktır. Ancak, ilgili komisyonca belirlenen muhammen bedelin mevcut kantin işletmecisi tarafından kabul edilmemesi ve bu durumun tutanak altına alınması halinde okul kantininin ihaleye çıkarılması süreci kesinleşmiş olacaktır. Böylesi bir uygulamada birçok okulumuzda yaşanmakta olan sıkıntıları ortadan kaldıracaktır.

Turizm bölgesi olan ya da okulun konumu ve itibarıyla yılın tamamında açık olan kurumlarda, sadece okulların eğitim öğretime açık olduğu zaman değil, yılın 12 ayı üzerinden bedel tespitinin yapılabilmesi mümkün hale getirilmelidir.

Yönetmeliğin, 17/b-2 maddesinde, yapılacak ihalede ön şart olarak aranacak belge durumu çok açık değildir. Eğer isteklilerden birinde ustalık belgesi var ise ve diğerlerinden düşük fiyat teklifi vermiş ise bu durumda ihale ilgili kişide bırakılacak mıdır? Bu durum daha açık ve anlaşılır şekilde ilgili mevzuat revize edilmelidir.

Ayrıca yapılacak sözleşmelerde, karşı tarafın (kantincinin) hangi hallerinden ya da sübut bulan eylemlerinden dolayı sözleşmenin feshi olacağı ya da feshedilmiş sayılacağı haller açıkça ifade edilmelidir. Kendi kusurundan dolayı sözleşmesi feshedilen; sözleşme imzalanmış olmakla birlikte bir yıl içerisinde sözleşmesini fesheden kantin ve benzeri yerleri işleten yükleniciler, fesh tarihinden itibaren bir yıl içinde açılacak ihalelere katılamayacaklarına yönelik hükümlere sözleşmelerde yer verilmelidir. Sözleşme taraflarının hangi durumlarda kendilerine hangi cezai şartların uygulanacağı açıkça belirtilmelidir. Sözleşmenin feshi ve iptali için yasal yollara başvurulmak gerektiğinde, konu okul yönetimince ortaöğretim kurumları için Bakanlığa ve İl Muhakemat Müdürlüklerine, ilköğretim kurumları için ise İl Özel İdarelerine bildirileceği açıkça ifade edilmelidir.

Kantin gelirlerinin harcanması sürecinde, objektif, saydam ve hesap verebilir bir kamu yönetimi anlayışının tesisi için, 20. maddeye ilaveten okul yönetimince veya doğrudan yönetim kurulunca yapılan ihtiyaç tespitlerinin saklandığı bir dosyanın tutulması, yapılan satın almaların piyasa araştırma tutanaklarının da saklanabileceği bir dosyalamanın yapılması hesap verebilirlik açısından büyük önem taşımaktadır. Ayrıca ilgili yönetmeliğin, 19/2. maddesindeki bankalardan para çekilmesi sürecinde, okul müdürünün komisyondaki görevine son verilmesinin isabetli olacağı düşünülmektedir.

8. Okul Kantinlerinde Gıda Güvenliği ve Beslenme Yeterliliği

Toplumların beslenme kültürleri birbirlerinden önemli farklılıklar göstermektedir. Türk mutfak kültürü beslenme biçimleri içinde bulunulan kültürel, coğrafi, ekolojik ve ekonomik yapıya ve tarihsel sürece göre şekillenmektedir. İnsan sağlığını etkileyen en önemli unsurlardan birisi de beslenmesidir. Beslenmenin sağlıklı yaşama ve gelişmeye büyük bir etkisi vardır.

Beslenme süreci, insan sağlığını doğrudan etkilemekte ve özellikle gelişme çağındaki çocuklarda çok daha dikkatli olunması gereken bir husustur. Çocuklarda yanlış beslenme, ölüm oranlarını, zihin gelişimlerini, hastalıklara yakalanma oranlarını, vücut gelişimlerini olumsuz etkilemesinin yanı sıra zayıflık ve şişmanlığa da yol açmaktadır. Yeterli ve dengeli beslenemeyen ve büyüme geriliği gösteren

çocukların başarı düzeylerinin iyi beslenen çocuklara nispeten daha düşük olduğu bilinmektedir. Özellikle kahvaltı yapmadan okula giden çocukların, düzenli kahvaltı yapanlara göre daha geç öğrendikleri yapılan ampirik araştırmalarla tespit edilmiştir.

Nüfus ve Sağlık Araştırmasının 2003 verileri göstermiştir ki obezite Türkiye'nin en önemli sağlık sorunlarından biri haline gelmeye başlamıştır. İlköğretim ve lise çağındaki çocuklarda obezitenin arttığı, bu durumda özellikle çocukların beslenme alışkanlıklarının büyük rolünün olduğu düşünülmektedir. Öğrencilerin eğitim günlerinde okullarda yaptıkları beslenmeler dikkatleri okul kantinleri üzerine çekmektedir.

Gıda güvenliği, gıdaların amaçlanan kullanımına uygun olarak hazırlanması ve tüketildiğinde tüketicilere zarar vermemesi anlamında çok önem içermektedir. Diğer yandan gıda kaynaklı hastalıklara neden olan biyolojik, fiziksel ve kimyasal etkenleri önleyecek şekilde gıdaların işlenmesi, hazırlanması, depolanması ve son tüketiciye sunulmasını önemli bir süreçtir. Bu anlamda, her türlü bozulma ve bulaşmaya yol açan etkenden arındırılmış tüketime uygun hale getirilmiş güvenli gıdaların okul kantinlerinde satış reyonlarına konulması uygun olacaktır.

Ülkemizin de taraf olduğu Avrupa Obezite ile Mücadele Şartı, 17 Kasım 2006 yılında imzalanmış olmasına rağmen okullarımızdaki beslenme alışkanlıklarına ilişkin somut bir değişimin olmadığı düşünülmektedir. Bakanlığımız Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı'nın 17 Aralık 2007 tarih ve 3192 sayılı; 25 Mart 2008 tarih ve 1088 Sayılı; Genelgelerinde okul kantinlerinde satışa konu edilen gazlı içecekler, cipsler, kızartmaların satışlarının caydırılmasına yönelik işlemlerin yapılması istenmiştir. Ayrıca okullarda yemek hizmetlerine ilişkin olarak da 2010/15 sayılı Bakanlık genelgelerinde sağlıklı beslenmenin önemi konu edilmiştir.

Gıda güvenliği ile ilgili **ISO 22000** (Gıda Güvenliği Yönetim Sistemleri) uygulaması gibi sertifikasyonların okul kantin işletmeciliği açısından değerlendirilmesi önemli bir kilometre taşı olacaktır. Yetersiz beslenmenin etkilediği grupların başında önemli ölçüde yetişme çağındaki çocuklar gelmektedir. Dengesiz beslenmenin nedenleri araştırıldığında, beslenme bilincinden kaynaklı olduğunu görmek mümkündür. Bu bakımdan dengesiz beslenmenin önlenmesinde beslenme eğitimi ile sağlıklı beslenme bilincinin kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

Okul çağı beslenmesinde uzmanların önerdiği dikkat edilmesi gereken temel noktalar;

- Kahvaltı günün en önemli öğünüdür. Kahvaltı öğünü atlamak çocukta yorgunluk, halsizlik, dikkat dağınıklığı yaratabilir. Kahvaltı yapan çocukların, yapmayanlara oranla okulda daha başarılı oldukları araştırmalarla kanıtlanmıştır.
- Çocukların kemik ve diş gelişimi için günlük 2- 3 su bardağı süt veya yoğurt ve 1 kibrit kutusu kadar peynir tüketmeleri gerekmektedir.
- Çocukların tüm besin gruplarından yeterli ve dengeli bir biçimde alması oldukça önemlidir. Bu nedenle her öğünde süt, et, sebze- meyve ve tahıl grubundan bir yiyeceğin bulundurulması şarttır.
- Okullarda Sağlık Banklığınca hazırlanan ve okullara gönderilen örnek menüler esas alınarak yemek menüleri oluşturulmalıdır.
- Tüm gün eğitim veren okullarda bulunan yemekhane menülerinin bir diyetisyen tarafından çocukların ihtiyaçlarına uygun olarak hazırlanması gerekmektedir.

- Gün boyunca zihinsel ve fiziksel performansın üst düzeyde tutulabilmesi adına ana ve ara öğünler yapılmalı, öğün atlanmamalıdır. Ara öğünlerde enerji ve yağ oranı yüksek yiyecekler yerine taze- kuru meyveler ve süt- süt ürünleri tercih edilmelidir.
- Açık havada satılan veya pişirilen, uygun ortamda hazırlanmayan ve saklanmayan besinlerden çocukların uzak durmasını sağlamak önemlidir. Bu tür besinler çocuğun büyüme gelişmesi için gerekli besin ögesi ihtiyacını karşılayamaz ve besin zehirlenmesine neden olabilir.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, 2011 yılı programında belirtildiği üzere, ülkemizde görülme sıklığı giderek artan obezitenin önlenmesi konusunda bilgi düzeyini artırarak bireylerin yeterli ve dengeli beslenme ve düzenli fiziksel aktivite alışkanlığı kazanmalarını teşvik etmek ve böylece ülkemizde obezite ve obezite ile ilişkili hastalıkların görülme sıklığını azaltmak amacıyla Sağlık Bakanlığının koordinatörlüğünde Türkiye Obezite ile Mücadele ve Kontrol Programı (2010-2014) hazırlanarak 2010/22 sayılı Başbakanlık Genelgesiyle uygulamaya konulmuştur.

Mevcut düzenlemelere göre, okul-aile birlikleri eğer talep ederler ise okul kantinlerini işletebilir veya işletirebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Dolayısıyla, veliler kantin işletmesinden, satılacak ürünlere, temizlik ve denetimine kadar her aşamada kendilerinin söz sahibi olduğu hususunda bilinçlendirilmelidir. Bakanlık, hazırlayacağı ikincil ve üçüncül düzey mevzuatlar ile öğrencilerin beslenme yeterliliklerine etki edebileceği düşünülmektedir.

Güvenli Gıda Tüketilmesinde Dünya Sağlık Örgütü'nün (World Health Organization – WHO) 10 Altın Kuralı

- İşlem için güvenli besin seçilmelidir.
- Besinler tam olarak pişirilmelidir.
- Pişmiş besinler vakit geçirmeksizin hemen yenmelidir.
- Pişirilmiş besinler dikkatlice depolanmalıdır.
- Pişirilmiş besinler soğukta depolandıktan sonra bütünüyle tekrar ısıtma işlemine tabii tutulmalıdır.
- Pişirilmiş besinler ve çiğ besinler arasındaki temas önlenmelidir.
- Eller tekrar tekrar yıkanmalıdır.
- Tüm mutfak yüzeyleri dikkatli bir şekilde temiz tutulmalıdır.
- Besinler; böcekler, kemirgen ve diğer evcil hayvanlardan korunmalıdır.
- Temiz su kullanılmalıdır.

9. Kantin Gelirlerinin Değerlendirilmesi ve Harcanması İşlemleri

İlgili yönetmeliğin 18. Maddesi hükmüne göre, okulların kantin ve benzeri yerlerden sağlanan kira gelirlerinden arz bedeli düşüldükten sonra kalan net işletme gelirlerinin % 80'i birliğin, % 10'u ilçe millî eğitim müdürlüğünün, % 10'u il millî eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesaplarına, Büyükşehir statüsünde olmayan il merkezlerindeki birliklerde ise gelirin % 20'si il millî eğitim müdürlüğünün ilgili banka hesabına yatırılmaktadır.

İl/ilçe millî eğitim müdürlükleri hesaplarına yatırılan paralar, il/ilçe millî eğitim müdürünün veya görevlendireceği ilgili müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında iki okul müdürü ve iki birlik başkanından, mülki amirin onayı ile oluşturulan komisyonca öncelikle imkânları kısıtlı olan okulların

ve öğrencilerinin eğitim-öğretimle ilgili ihtiyaçlarında kullanılmak üzere ilgili birliğin hesabına aktarılmasıyla harcamalar gerçekleştirilmektedir. Diğer yandan, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin eğitim-öğretimle ilgili gerekli ihtiyaçlarının da belirtilen hesaplarda biriken mali kaynakların kullanılabilmesi yönetmelik hükümlerinden anlaşılmaktadır.

Belge üzerinde yapılan inceleme ve denetimlerde; özellikle ilgili yönetmeliğin 18. Maddesinin son bendinde yer alan “... Ayrıca, il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin eğitim-öğretimle ilgili gerekli ihtiyaçlarında kullanılabilir...” hükmü bazı il/ilçe Millî eğitim müdürlüklerince çok geniş yorumlanmış ve bilimum farklı ödemeler yaptıkları (çeşitli birim ve idarelere çiçek gönderilmesi, fazla çalışma ücreti ödenmesi, ek ders ücretinin ödenmesi, belirli zaman ve günlerde yemek ve resepsiyonlar düzenlenmesi, resmi hizmette kullanılan bazı araçlara kasko sigortası yapılması, bazı il müdürlüklerinde lojman demirbaş onarımlarının yapılması, müdürlüklerin tüm ikram giderlerinin karşılanması, özel gün ve bayramlar için ikramlık çikolatalar alınması, bazı kaymakamların ikram, ağırlama ve yemek ücretleri, trafik cezalarının ödenmesi... vb.) belge üzerinde yapılan incelemelerden anlaşılmıştır. Denetim kanıtları rapor ekinde yer almaktadır.

İlgi yönetmeliğin gelirlerin harcanması başlığını taşıyan 19. Maddesinde;

“...Birliğin gelirlerinin, okulun bütçe disiplini çerçevesinde, eğitim-öğretim giderleri ile maddî imkânlardan yoksun öğrencilerin zorunlu ihtiyaçları için harcanması esastır....”

hükmüne rağmen bazı harcamaların bu hassasiyette olmadığı mütalaa edilmektedir.

Örneklem olarak seçilen illerde gerçekleştirilen okulların satın almaları incelendiğinde; okulların önemli ölçüde çoğunluğu yapılan mal ve hizmet alımı konusundaki harcamalarını yeterince piyasa araştırması yapmadan ve teklif değerlendirme tutanağı düzenlemeden ve komisyon teşekkül ettirmeden gerçekleştirdiği ve bazı illerde de satın alınan mal hizmet karşılığında düzenlenen bazı belgelerin taşınması gereken asli unsurlarının eksik olduğu değerlendirilmiştir. Diğer yandan bazı okul-aile birliği yönetimlerinin iki farklı “karar defteri” tuttukları ve zaman zaman iki defter arasında bazı farklılıkların olabildiği müşahade edilmiştir. Yapılan mal ve hizmet alımlarında gerekli piyasa araştırma tutanaklarının düzenlenmediği ve giderlerin karar defterlerine usulünce yazılmadığı gibi rakamsal verilerin de farklı defterlerde izlendiği değerlendirilmektedir.

Okul aile birliği yönetim kurulu üyeleri, okul idarecileri, öğretmenleri veya öğrenciler, eğitim-öğretim ile ilgili veya okul ile ilgili ihtiyaç duyulan eksiklikleri, okul gelen evrak servisinden geçirterek veya birlik sekreterine yazı ile teslim etmeleri; gelen dilekçe veya isteklerin ilk yönetim kurulu toplantısında karara bağlanması esastır. Ayrıca alıma konu edilen mal veya hizmet ile ilgili fiyat araştırması yapılması ve en uygun fiyatı teklif edenden mal veya hizmet alımı yapılmalıdır.

Kanaatimizce, birlik bütçesinin her ne kadar genel bütçeden bağımsız bir yapısı olsa da amaç ve kullanım anlayışı itibarıyla kamu kaynağı hükmünde olmasından dolayı harcama usul ve esasları açısından 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu kapsamında değerlendirilebileceği düşünülmektedir.

10. Okul Kantinlerinin Hizmet Kalitesinin İyileştirilmesine Yönelik Getirilen Öneriler

Okul kantinleri denetim süreci bağlamında yürütülen iş ve işlemler ile ilgili taşrada kendisine bağlı okul ve kurumu olan Bakanlığımız daireleriyle yapılan görüşme ve değerlendirmeler, sürece ilişkin iş ve işlemlerin hukuki tahlili neticesinde tespit ve öneriler özetle aşağıda açıklanmıştır;

- Çocukların beslenmesi üzerindeki etki ve önemi baz alındığında okul kantinlerinin, işletilmesi ve kantinde personel olarak çalışacak kişilerin işe başlamadan önce

beslenme, hijyen, sanitasyon, gıda sağlığı ve ilkyardığ gibi konularda temel eğitime alınmaları yönünde il valiliklerince eğitim programları düzenlenmesi,

- Kantinlerde hizmet sunumuna yardımcı olması maksadıyla çalıştırılacak kişilerin işe başlamadan önce sağlık kontrollerinden geçirilmesi, işe başladıktan sonra da belirli periyotlarla kontrollerin aksatılmaması ve bu durumun dosyalanması,
- Kantinlerde hizmet sunumuna yardımcı olması maksadıyla çalıştırılacak kişilerin işe başlamadan önce ilgili Cumhuriyet Savcılıklarından alınan arşiv kaydının **yanı sıra** ilgili il Emniyet Müdürlüklerinden de bilgi mahiyetinde GBT durumlarının bilinmesi,
- Yüzlerce kişinin sağlığını ilgilendiren okul kantinlerinin denetimi, il Valilikleri bünyesinde oluşturulacak komisyon (il Sağlık Müdürlüğü, il Tarım Müdürlüğü, il Millî Eğitim Müdürlüğü, Kantinciler Odası temsilcileri) marifetiyle ve ilgili il Valisi koordinesinde usulüne uygun ve eksiksiz olarak yürütülmelidir. Sözleşmelerin yenilenmesi sürecinde söz konusu denetim raporlarının dikkate alınması,
- Ülkemizin içinde bulunduğu durum ve yakın gelecekte ülke gençliğini bekleyen obezite ile mücadele açısından, doğru besin seçiminin sağlanması için örgün eğitimin her basamağında öğrencilere, velilere ve öğretmenlere yönelik yeterli ve dengeli beslenme konularında seminerler verilmesi, bu süreçte kitle iletişim araçlarından ve görsel eğitim materyallerinden de önemli ölçüde faydalanılması,
- Okul kantinlerinde raflarda satışa sunulan bazı sağlıksız besinlerin satışının engellenmesi,
- Öğrencilerin bilgilendirilmesine yönelik, okul panolarına sağlıklı beslenme ile ilgili afiş ve broşürlerde bulunması,
- Okul kantinlerinde taze meyve satışının sağlanması ve öğrencilere bu besinlerin sağlıklı büyümeleri için tüketilmesi gerektiği hususlarının anlatılması ve bu durumun benimsetilmesi,
- Mevcut okul kantinlerinin fiziki koşullarının iyileştirilmesi, kantine için ayrılan bölümlerin gün işığı almasının sağlanmasıya yönelik yeni okul projelerinde (gerek Bakanlık Yatırım Tesisler Dairesi Başkanlığı ve gerekse il Valilikleri İnşaat Birimlerince) kantine olacak yerlerin belirli standartta olmasına yönelik önlemlerin alınması,
- Günümüz hastanelerinin neredeyse tamamında bulunan “diyetisyenlerin” il Valiliklerince yapılacak bir planlama dâhilinde belirli periyotlarda okullarda yeterli ve dengeli beslenme yönünde planlama ve izlemelerin yapılması,
- Öğrencilerin okul çevresinde açıkta satılan kontrolsüz besinlere yönelmelerini engelleyebilmek için gerekli önlemlerin alınması,
- Öğrencilerin sabah kahvaltısı yapma alışkanlıklarının kazandırılmasına yönelik çalışmalar yapılması, veli toplantılarında konu gündeme getirilerek öğrenci velilerinin duyarlılığının sağlanması,

- Okul kantinlerinde bayat, tüketim tarihi geçmiş yiyecek ve içeceklerin bulundurulmasına ve satışının izin verilmemesi,
- Obeziteye neden olan yiyecek ve içecekler hakkında öğrencilerin bilgilendirilmesi; süt, ayran, yoğurt, meyve, doğal meyve ve meyve suyu tüketiminin teşvik edilmesi,
- Askeri ve polis kantinlerinde mevcut olan mali istisnaların okul kantinlerine de sunulması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Özellikle KDV muafiyeti büyük önem arz etmektedir. Tarafımızca yürütülen araştırmalardan da anlaşılacağı üzere kantinler kârlılık ile ürün kalitesi arasında önemli tereddütler yaşamaktadırlar. Girdi maliyetlerindeki yükseklik ürün satışlarına yansımakta ve bu durum bazı sağlıksız ve yanlış tabloları önümüze getirmektedir. O nedenle özellikle belirli besin maddeleri için okul kantinlerine özel bazı mali teşviklerin getirilmesi yönünde Maliye Bakanlığı ve Başbakanlık düzeyinde çalışmalar yapılması,
- Kantinlerin işletimine ilişkin, ihale üzerinde bırakılmış kişilerin bizzat kendileri tarafından işletilmesi yönünde gerekli önlemlerin derhal alınması,
- Kantin işletmeciliğine ilişkin belgelerin kiralanması ve vekâlet uygulamalarının acilen önüne geçilmesi,
- Muvazaalı olarak aynı kişilerin birden fazla kantin işletmesi alması ve belirli bölgelerde kartelleşmeye yol açacak uygulamaların engellenmesine yönelik tedbirlerin alınması,

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği'nin revizyonuna ilişkin olarak;

- Türkiye genelinde önemli bir sayıya ulaşan okul kantinlerinin işletilmesinde ortaya çıkabilecek sıkıntıların çözümünü sağlamayı ön gören "MEB Okul Kantinleri Uygulama Yönergesi" adında bir yönerge düzenlenmesi,
- 1739 sayılı kanunda değişiklik öngören 5917 sayılı Kanunda belirtilen kurumsal ifadelerle söz konusu yönetmelikte de yer verilmesi ve kanuna uygun olarak güncellenmesi,
- Okul aile birliğinin ulusal ve uluslararası müsabakalarda öğrencilere maddi katkılar sağlayabilmesi yönünde hükümlere yer verilmesi,
- Yönetmeliğin 9. maddesi yanlış yorumlanmaktadır. Anlaşılması gereken, yeni eğitim öğretim yılı yoksa takvim yılı mı olduğu tereddüt oluşturmaktadır. Her iki uygulama da okullarımızda kabul gördüğü anlaşılmaktadır. Bu husustaki sıkıntının giderilmesi,
- Okul müdürü ile okul aile birliği başkanı arasındaki durumun açıkça ortaya konulmalıdır. Özellikle 10. maddede eşit bir statü tanınmaktadır. Alınan kararlarda önemli sıkıntılar yaşanmaması için durumun netleştirilmesi,
- Yönetim kuruluna hangi konularda yetki verilebileceği ve bu yetkinin sınırının nasıl tespit edileceği, ayrıca her yeni olağan kurulda bir önceki yönetimin hesap

ve faaliyetlerinin ibra durumunun gündeme alınması yönünde hükümlere yer verilmesi,

- Bakanlıkça 2011 yılından itibaren uygulanması düşünülen TÜBİTAK “Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projeleri Destekleme Programı (1007)” kapsamında Türkiye’de Eğitimin Finansmanı ve Eğitim Harcamaları Bilgi Yönetim Sistemi Projesi (TEFBİS) sisteminin uygulanmasına yönelik hükümlere yer verilmesi,
- Aynı ve nakdi gelirlerin emaneten de olsa okul müdürüne teslimini öngören 16. maddenin revize edilmesi, *tüm gelirlerin birlik veya temsilcisi tarafından teslim alınması yönünde hükme yer verilmesi*, Okul müdürünün tamamen okulun eğitim öğretim işlerine yoğunlaşması için mümkün olduğu ölçüde mali uygulamalardan uzaklaştırılması,
- Okul Aile Birliği yönetmeliğinin “Kiraya verme Usulü” başlıklı 17/b maddesinde “Kiralama işlemleri, valilik/kaymakamlıkça görevlendirilecek il/ilçe millî eğitim müdür yardımcısı/şube müdürü başkanlığında okul müdürü, birlik başkanı, defterdarlık/mal müdürlüğü, gerektiğinde özel idare müdürlüğü temsilcisinin katılımıyla oluşturulacak ihale komisyonunca yapılır.” yer almaktadır. İhale sonucunda en yüksek teklifi veren kişinin sözleşme imzalamaktan kaçınması durumunda en iyi ikinci teklif verene dönüş yapıp yapılmayacağı ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu da ihale sürecini yeniden başlatmayı gerektirmekte ve zaman kaybına yol açmaktadır. Bu durumun değerlendirilmesi,
- İhalelerden yasaklama kararlarına TEFBİS uygulamasında da yer verilerek, kararların uygulanabilirlik kabiliyetlerinin artırılmasının sağlanması,
- “Gelirlerinin Dağılımı” başlıklı 18. maddesinde; “... öncelikle imkânları kısıtlı olan okulların ve öğrencilerinin eğitim-öğretimle ilgili ihtiyaçlarında kullanılmak üzere ilgili birliğin hesabına aktarılır... il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinin eğitim-öğretimle ilgili gerekli ihtiyaçlarında kullanılabilir.” hükmü yer almaktadır. Ancak yapılan denetimlerde, bazı il ve ilçelerde önemli oranda bu hükme uyulmadığı ve İl ve İlçe Millî Eğitim Müdürlerinin yönlendirmesi altında kullanıldığı ve bu durumun komisyon kararı gibi sonradan karara dönüştürüldüğü izlenimi oluşmuştur.

Bu uygulamanın iyileştirilmesine yönelik yapılması gerekenler:

- Eğitim-öğretim işleri ile ilgili hangi işlem ve edimlerin harcamaya konu olabileceğinin kriterlerinin maddeler halinde belirlenmesi,
- Yardım yapılacak olan okul-aile birliklerinin nasıl tespit edilebileceğine yönelik kriterlerin belirlenmesi,
- Yapılan kaynak kullanımlarının şeffaflık ve hesap verebilirlik açısından belirli aralıklarla kamuoyuyla paylaşılması,
- Belirlenen kriterlere aykırı davranan il-ilçe ve okul yöneticilerinin tespit edilerek haklarında gerekli işlemin nasıl yapılacağına ilişkin prosedürlerin oluşturulması,

- Okul Aile Birliği yönetmeliğinin “Kiraya verme Usulü” başlıklı 17. maddesi “Kantin ve benzeri yerlerde, alanlarında meslekî ve teknik eğitim diploması, sertifika, kurs bitirme belgesi, kalfalık, ustalık ve iş yeri açma belgelerinden en az birine sahip eğitim-öğretim ortamına ve öğrenci psikolojisine uyum sağlayabilecek kişiler istihdam edilir.” şeklindedir. *Kantin müstecirleri için aranan mesleki ve teknik yeterlilik belgeleri hizmet sunumunda kalitenin uzun dönemli sürdürülebilirliği açısından esnekliği suistimal edilmektedir. Bu durumun önüne geçilmesi,*

yönünde gerekli önlemlerin acilen alınması düşünölmektedir.

11. Önceki Denetimde Tespit Edilen Bulguların Değerlendirilmesi

“Okul Kantinleri Süreciyle” ilgili Millî Eğitim Bakanlığında, daha önce gerek diğer denetim yöntemleri gerekse iç denetim metodolojisine uygun denetim yapılmamıştır.

12. Rapor Ekleri

Sıra No	Belgenin Konusu ve Türü	Sayfa Sayısı
1	Bireysel Çalışma Planı ve Denetim Yazışma Örnekleri	8
2	Araştırma Anketleri ve Denetim Kanıtları (Klasör No:1)	526
3	Araştırma Anketleri ve Denetim Kanıtları (Klasör No:2)	470
4	Araştırma Anketleri ve Denetim Kanıtları (Klasör No:3)	473
5	Araştırma Anketleri ve Denetim Kanıtları (Klasör No:4)	469
6	Okul Kantinleri Süreci İstatistikî Bilgiler	DVD
Toplam		1.946

*Rapora esas teşkil eden toplam **1.946** parça çalışma kâğıdı ve bir adet DVD İç Denetim Birimi Başkanlığında muhafaza edilmektedir.*

T.C. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI

İç Denetim Birimi Başkanlığı

Atatürk Bulvarı MEB Merkez Bina 9. Kat C Blok

06648 Bakanlıklar/ANKARA

<http://icden.meb.gov.tr>

icden@meb.gov.tr

Tel: + 90 312 418 68 05; + 90 312 418 68 76

Faks: + 90 312 418 68 30